

Novice iz Moravške doline

GLASILO OBČINE MORAVČE / JUNIJ/JULIJ 2021 / ŠTEVILKA 5 / LETNIK XXII

5

2021

Trideset let samostojne Slovenije

/ str. 12

Moravčani so 24. junija 2021 praznovali 30. rojstni dan naše države. Nagovorila sta jih župan dr. Milan Balažič in evropska poslanka Ljudmila Novak. Pester kulturni program je v sodelovanju z društvi pripravil Milan Kokalj.

Vegova pot v šolo

/ str. 14

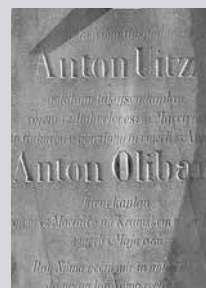
Župan je 24. junija 2021 odprl Vegovo pot v šolo – od Moravč do Vegove rojstne Zagorice. Po poti, po kateri je nekoč stopal zvedavi Jurij Vega, se podajte še vi in si na informacijskih tablah preberite več o njegovem življenju in delu ter o rastlinah in živalih ob poti.

Valeta v grajskem atriju

/ str. 30

Konec šolanja v osnovni šoli je pomemben mejnik, ki ga je potrebno primerno praznovati. Tokratna valeta je bila še posebno slovesna, saj so jo organizirali v gradu Tuštanj. Učenci so tudi tokrat pripravili zanimiv program.

Znameniti Moravčan Anton Oliban

/ str. 36

Anton Oliban je bil pesnik in prevajalec, narodni buditelj in Prešernov prijatelj. Rojen je bil aprila 1824 v vasi Pod Stran (danes Podstran). Kot rahločutni mladenič se je odločil za duhovniški poklic. Umrli je mlad, v 36. letu.

Grad Tuštanj pri Moravčah
nudi prostor za praznovanja,
slavja porok, obhajila ...
Postregli vam bomo z odlično hrano
v krasnem ambientu.
Možnost ogleda gradu.

INFO: 041 841 080, 031 472 650
E-POŠTA: pirnat.peter@gmail.com
gradtustanj.si

Novice iz Moravske doline

JUNIJ/JULIJ 2021
ŠTEVILKA 5
LETNIK XXII

Novice iz Moravske doline je informativno glasilo občine Moravče, ki je tudi izdajateljica. ISSN 2536-4057. Izhaja predvidoma desetkrat letno in ga prejema vsa gospodinjstva v občini brezplačno.

Sedež in naslov uredništva
Občina Moravče
Vegova ulica 9
1251 Moravče

01 724 71 40

E-poštni naslov
moravske.novice@moravce.si

Odgovorna urednica
mag. Tatjana Čop

Uredniški odbor
Eva Babnik
Ajda Lalič
Bernarda Mal
dr. Franci Malin
mag. Matjaž Marolt
Anja Ravnikar

Likovni urednik in oblikovanje
mag. Blaž Slapar

Lektoriranje
Bernarda Mal

Fotografija na naslovnici
Občinska proslava ob dnevu državnosti
Fotografija: Katja Jakuš

Tisk
Tiskarna Januš d.o.o.

Naklada
1800 izvodov

Rokovnik izhajanj, navodila za pisce prispevkov in cenik oglasnega prostora so objavljeni na spletni strani www.moravce.si.

Naslednja številka izide 26. avgusta 2021. Prispevke za objavo pošljite na elektronski naslov moravske.novice@moravce.si. Rok za oddajo je 3. avgusta 2021.

Pisci sami jamčijo za verodostojnost vsebine objav ter za avtorstvo besedil in slikovnega gradiva.

Novice iz Moravske doline so vpisane v razvid medijev pri Ministrstvu za kulturo RS pod zaporedno številko 374.

Enotni v zmagah

Drage občanke in občani Občine Moravče.

dr. Milan Balažič
župan občine Moravče

Za nami je dinamičen pomladni čas, ko je naša občina ob sproščanju proti-koronskih ukrepov spet zaživela kolikor toliko normalno življenje. K temu spada tudi niz odprtij novih pridobitev: 2. junija smo odprli novo avtobusno postajo, pločnik in prehod za pešce v Drtiji; 4. junija je sledilo odprtje ceste na Vrhpolju; 11. junija je bila odprta nova asfaltirana cesta (skupaj s kanalizacijo) na Cesti na Grmače v Moravčah; 16. junija smo odprli prenovljeni park v središču

Moravč; istega dne sem z direktorjem Medgeneracijskega centra Bistrica iz Domžal Primožem Cimermanom podpisal pogodbe za začetek gradnje Doma starejših občanov v Moravčah; 24. junija je bila v sklopu praznovanja 30-letnice samostojne države odprta nova turistična znamenitost Moravske doline – Vegova pot od središča Moravč do njegovega rojstnega kraja Zagorice.

JUNIJ JE POTEKAL V ZNAMENJU ODPRTIJ IN POMEMBNIH DOGOVOROV: ODPRLI SMO NOVO AVTOBUSNO POSTAJO, PLOČNIK IN PREHOD ZA PEŠCE V DRTIJI, NATO JE SLEDILO ODPRTJE CESTE NA VRHPOLJU, NOVE ASFALTIRANE CESTE (S KANALIZACIJO) NA CESTI NA GRMAČE, SREDI JUNIJA PRENOVLJENEGA PARKA, ZA PIKO NA I PA SMO DAN PRED PRAZNIKOM DRŽAVNOSTI ODPRLI VEGOVO POT OD MORAVČ DO NJEGOVE ROJSTNE ZAGORICE.

Svetloba in tema Moravske doline

Potem je na predvečer praznika dneva državnosti v središču Moravč sledila res imenitna slavnostna prireditve s postrojem enot Civilne zaščite, množtvom nastopajočih kulturnih društev, našimi mladimi mažoretkami in godbo. Zahvaljujem se vsem in vsakomur, ki je prispeval delež k prireditvi, ki bi

Z DIREKTORJEM MC BISTRICA PRIMOŽEM CIMERMANOM SVA PODPISALA POGODBO O ZAČETKU GRADNJE DOMA STAREJŠIH OBČANOV V MORAVČAH. PISMO O NAMERI, KATEREGA SOPODPISNICA JE DIREKTORICA ZD DOMŽALE DR. RENATA RAJAPAKSE, PA ZAGOTAVLJA ODPRTJE DRUGE SPLOŠNE AMBULANTE V ROKU ENEGA LETA.

lahko bila vzor tudi mnogim drugim. Zadnji dan junija sem Društvu krajanov Sp. in Zg. Tuštanja na posebni slovesnosti predal v upravljanje Cegunco, ki so si jo s svojim dolgoletnim predanim delom več kot zaslužili. Prav tako sva istega dne z direktorico Zdravstvenega doma Domžale gospo Rajapakse podpisala Pismo o nameri, s katerim zagotavlja, da bo nova druga splošna ambulanta družinske medicine v Moravčah odprta najkasneje v roku enega leta – do 30. junija 2022.

Tega dne je bila sklicana tudi seja našega Občinskega sveta. Svetniki so z večino glasov sprejeli poziv Vladi Republike Slovenije, da zaradi hudih kršitev okoljevarstvene zakonodaje razdre koncesijsko pogodbo s podjetjem Industrija apna Kresnice. To podjetje namreč s kamnolomom najresneje ogroža oskrbo z vodo skoraj celotne Moravske doline – naj izteče le nekaj deset litrov nafte iz strojev na vrhu hriba, pa smo brez vode. Krajanje Dešna pa itak živijo v nemogočih razmerah nenehnega miniranja, prahu in vesplošnega uničevanja okolja.

Ko sem predlagal podoben sklep za podjetje Termit, se je seveda zgodilo pričakovano: tako svetniki Liste bivšega župana kot svetniki SDS so se postavili v bran tega neodgovornega podjetja, v bran onesnaževanja, v bran zastrupljanja naše doline. Ni jim odprlo oči niti dejstvo, da Termit po vrsti izgublja tožbe proti Občini Moravče in županu. Je pa odprlo oči vsem nam. Ker so tokrat tem večno včerajšnjim pomagali tudi svetniki Nove Slovenije, moram člane te stranke v občini spodbuditi, naj jih povprašajo, kako in zakaj se je lahko zgodilo to, da se je tudi občinska NSi na lepem znašla na strani umazanega kapitala, ki uničuje Moravško dolino.

V Moravčah imamo tla: pravno mnenje

Če vam okoljevarstvo preseda, lahko naslednje vrstice preskočite, drugim pa priporočam branje.

DOKUMENT Z NASLOVOM »PRAVNO MNENJE O PRAVNI OPREDELITVI TAL V PRAVU EU TER SLOVENSKI ZAKONODAJI«, KI GA JE IZDELAL CENTER ZA MEDNARODNO IN POSLOVNO PRAVO POTRJUJE, DA SE MORAJO TUDI TLA NA OBMOČJU PESKOKOPA DRTIJA PRAVNO KVALIFICIRATI KOT TLA IN JIH JE POTREBNO VAROVATI SKLADNO Z ZAKONODAJO S PODROČJA VARSTVA OKOLJA.

V našem moravškem boju za to, da se pokaže, da imamo v Moravčah tla – in da se ta tla onesnažujejo z nevarnimi in strupenimi odpadki – smo dobili merodajno pravno mnenje. Dokument z naslovom »Pravno mnenje o pravni opredelitvi tal v pravu EU ter slovenski zakonodaji«, ki ga je izdelal Center za mednarodno in poslovno pravo iz Ljubljane pod vodstvom dr. Vasilke Sancin potrjuje, da se tudi tla na območju peskokopa Drtija morajo pravno kvalificirati kot tla za potrebe uporabe predpisov s področja varstva okolja. Občina Moravče je omenjeni Center zaprosila za pravno mnenje zato, ker je pri Upravnem sodišču Republike Slovenije sprožila upravni spor z vložitvijo tožbe proti Agenciji Republike Slovenije za okolje.

Agencija Republike Slovenije za okolje (ARSO) je marca 2021 izdala sklep o zaustavitvi postopka, ki se vodi zoper podjetje Termit zaradi odgovornosti za sanacijo okoljske škode in odgovornosti za preprečitev okoljske škode – v delu, ki se nanaša na okoljsko škodo tlom na območju deponije Drtija. Delna zaustavitev postopka izhaja iz stališča, da tla na tem območju niso tla, ampak spadajo pod poseben »rudniški« režim. Ta naj bi izključil uporabo predpisov s področja varovanja okolja do takrat, dokler odločba o prenehanju pravic in obveznosti nosilca rudarske pravice (Termit) ne postane pravnomočna. Prav tako ARSO navaja, da pravo EU ne opredeljuje pojma tal. V nasprotju s tem ekspertno pravno mnenje ugotavlja, da pravo EU še kako opredeljuje pojem tal. Razumevanje, da na območju deponije Drtija tla nimajo statusa tal, je povsem napačno in je v nasprotju s pravom EU ter veljavno slovensko zakonodajo.

Tla v evropski zakonodaji

Pravo EU v nasprotju z zmotnim stališčem ARSO vsebuje opredelitev tal. Stališče, ki ga je prevzel ARSO s strani dr. Senka Pličanića je pravno napačno.

Ta je namreč povsem zgrešeno trdil, da »na ravni EU ni predpisa, ki bi določal, kaj so tla«. V EU imamo opravka s celo vrsto uredb in direktiv s področij varstva okolja, rudarstva in proizvodnje obnovljive energije, ki naslavlja vidike varovanja tal. Tako, denimo, evropska Direktiva o industrijskih emisijah tla definira kot »vrhno plast zemeljske skorje med kamninami in površino. Tla sestavljajo mineralni delci, organske snovi, voda, zrak in živi organizmi«.

Odstranitev zemlje s površine za potrebe rudarskih dejavnosti nikakor ne pomeni, da na tem delu ni več tal. To, da takšna odstranitev zemlje predstavlja odstranitev zgornje plasti tal, po definiciji pomeni, da se tudi plasti pod odstranjeno zemljo v pravu EU še vedno štejejo za tla. Na podlagi prava EU torej odstranitev vrhnje plasti tal ne pomeni, da so bila odstranjena tla.

Tla v slovenski zakonodaji

Evropsko definicijo tal uporablja tudi slovenski Zakon o varstvu okolja. Poleg tega zakona Uredba o mejnih, opozorilnih in kritičnih emisijskih vrednostih nevarnih snovi v tleh dodatno določa tla kot »površinski del litosfere, ki ga sestavljajo mineralne in organske snovi, voda, zrak in organizmi«. Ko Zakon o varstvu okolja govori o odgovornosti za preprečevanje oziroma sanacijo okoljske škode (110. c člen), izključuje okoljsko škodo, ki je nastala zaradi določenih dejavnosti ali dogodkov. Toda med dejavnostmi, za katere se določbe glede odgovornosti za povzročitev okoljske škode ne uporabijo, ni rudarstva. Tudi Zakon o rudarstvu prepoveduje, da nosilec rudarske pravice (Termit) škoduje oziroma uničuje zavarovane naravne habitate, kulturno dediščino in onesnažuje okolje. Ta zakon hkrati omogoča odvzem rudarske pravice za izkoriščanje, če gre za onesnaževanje okolja. Izvajalec rudarskih del mora upoštevati predpise, ki urejajo zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu ter varstvo okolja. Vse to Termit s svojo dejavnostjo masivno krši.

ARSO bo moral popraviti svojo napako

Če povzamemo: sklep ARSO o delni ustavitvi postopka proti Termitu izhaja iz tega, da z nastankom pravic in obveznosti nosilca rudarske pravice na zemljiščih tla pravno niso več tla. Vendar tega zaključka ARSO ne podpre z nobeno veljavno pravno normo. Zakon o varstvu okolja ne določa, da tla izgubijo pravni status tal, če se na zemljišču izvajajo rudarska dela. Zakon o rudarstvu prav tako nikjer ne določa, da tla na zemljišču v trenutku pridobitve rudarske pravice izgubijo pravni status tal. Tudi evropski predpisi (Direktive) določajo, da so tla na teh zemljiščih tudi ob odstranitvi vrhnje

plasti še vedno tla.

In če gremo še naprej, poleg tega tudi rudarski projekt »Opustitev izkoriščanja zaloga kremenovega peska in končna sanacija površin v peskokopih Podstran–Soteska in Drtija–Dobrava v naselju Moravče« od Termite zahteva, da upošteva predpise o varstvu okolja in zagotavlja monitoring o vplivih svojih dejavnosti na okolje – skladno s predpisi na področju varstva okolja. Rudarski projekt za to območje napotuje na uporabo predpisov s področja varovanja okolja. Iz vsega tega sledi, da je ARSO v svojem poročilu iz leta 2019 vzorce sanacijskega materiala pravilno presojala skladno s predpisi. Sklep o delni ustavitvi postopka proti Termitu z marca 2021 je posledično pravno neutemeljen in napačen. To bomo dokazali na sodišču, potem pa od ARSO in Termite zahtevali izvedbo resne celovite sanacije in s tem očiščenje Moravške doline. Na tej poti nas ne more nič zaustaviti. **Vztrajali bomo do okoljske zmage.**

Naša prihodnost je zelena

In v zmagi bomo enotni vsi z Moravškega. Otroci in naša mladina zato, ker bodo v naši dolini in hribih okrog nje imeli svojo zeleno prihodnost. Srednja generacija zato, ker bodo nastala nova zelena delovna mesta z visoko dodano vrednostjo in višjimi plačami. Služili bomo tudi od turizma. Starejši zato, ker bodo lahko živeli lepo starost brez raka in drugih pljučnih bolezni. Kmetje, ker bodo lahko dobro prodajali svoje ekološke pridelke. Podjetniki zato, ker bodo Moravče brez dosedanjih pridobivalnih omejitev doživele nove investicije in razvoj. Lovci, ker bodo naši gozdovi polni divjadi, in ribiči, ker si bodo spet lahko nalovili neoporečnih rib. V razmislek pa naj nam bodo besede nadškofa Stanislava Zoreta, ki mi jih je povedal na zadnjem srečanju: **»Naravo je ustvaril Bog. Kdor greši proti naravi, greši proti Bogu.«**

Ne pozabimo: središče strupene hobotnice so Moravče

BESEDILO: dr. MILAN BALAZIČ, župan

Iz vse več slovenskih krajev zadnje dni poročajo o nelegalnih odlagališčih komunalnega blata: Hoče, Šentjur pri Celju, Zalog pri Ljubljani itn. **Toda pri tem ne smemo pozabiti, da so središče omrežja okoljskega kriminala Moravče,** kjer praviloma z zakopavanjem končajo nevarni in strupeni odpadki iz drugih področij Slovenije in tujine.

Mediji poročajo o odkritih nahajališčih komunalnega blata: tu 200 ton, tam 50 ton, nekje za en tovarnjak. Odgovorne institucije so se zganile: na terenu najdemo dežurno mobilno enoto ekološkega laboratorija, inšpekcije, policijo in kriminaliste. Govori se o okoljskem kriminalu, in Ministrstvo za okolje poziva k ukrepanju. Tako je tudi prav – že zdavnaj bi morale pristojne institucije ukrepati, pa niso.

Ob vsej tej novi zagnanosti in skrbi za okolje opozarjam, da v Moravčah ni 200 ton strupenih in nevarnih odpadkov, ampak 2 milijona ton. Hobotnica slovenskega okoljskega kriminala ima svoje srce. Reče se mu podjetje Termit, kjer končujejo svoje »kroženje« okolju in človeku nevarne snovi. **Prav te dni se na 2 milijona ton podlage dovažajo novih 6 000 ton strupenega pepela in žlindre iz ljubljanske toplotarne.** Slej ko prej se bo tudi blato znašlo v Moravčah, kajti po izkušnji vemo, da tisto, kar ne sme ostati v Zalogu pri Ljubljani,

je hitro prepeljeno v Moravče. Ker v Moravčah slovenska in evropska okoljska zakonodaja ne veljata. Ker ima naša država dvojna merila in državljane drugega reda, ki jih ne ščiti ustava in zakonodaja.

Ničkolikokrat smo Ministrstvo za okolje, ARSO, inšpekcije, kriminaliste in vse druge pristojne pozvali, **naj okoljskemu kriminalu, ki ga je dokazala tudi sama državna analiza, naredijo konec.** Doslej se ni zgodilo tako rekoč nič. **Podjetje Termit ne kaznovano krši okoljske predpise in ne izvaja sanacije, kakršno mu je naložila ARSO.** Doslej so brez težav izrabljali slabo izvajanje in nadzorovan sistem varovanja okolja. **Celo več, za onesnaževanje našega življenjskega prostora je podjetje Termit dobilo 1,7 milijona evrov javnega denarja.**

Da bo mera polna, jim pri tem pomagajo prav tisti, ki bi morali prvi skrbeti za naše okolje. Agencija Republike Slovenije za okolje (ARSO) razglasi, da v Moravčah nimamo tal – v posmeh vsej slovenski in evropski okoljski zakonodaji, ki natančno določata, kaj so tla.

In v Moravčah imamo tla. Strupena tla. Kdo in kam bo odpeljal 2 milijona ton ogrožajočih odpadkov, ki se že izcejujejo v okolico in podtalnico ter nas iz dneva v dan vse bolj zastrupljajo?

Župan Beograda dr. Zoran Radojičić je sprejel župana Moravč dr. Milana Balažica

Župan Beograda dr. Zoran Radojičić je ob obletnici prve osvoboditve Beograda leta 1789, pri kateri je odločilno vlogo odigral Jurij Vega, sprejel župana Občine Moravče dr. Milana Balažica s partnerko dr. Nino Krajnik.

Poleg zgodovinske teme sta se župana pogovarjala tudi o gospodarskem sodelovanju. Moravški župan je beograjskega kolega povabil, da prisostvuje odprtju Vegove poti v Moravčah, ki se bo časovno prekrila tudi s praznovanjem letošnje okrogle obletnice samostojnosti Slovenije. Župan Radojičić je vabilo z veseljem sprejel.

Ob koncu sprejema je župan dr. Balažic beograjskemu županu podaril sliko Jurija Vege, na kateri je napis »Jurij Vega – osvoboditelj Beograda 1789«. Veliki slovenski znanstvenik svetovnega slovesa, ki je bil rojen na Moravškem, je znal namreč tudi praktično uporabljati svoje matematične izračune. Tako je kot poveljnik topniških enot pred Beogradom izjemno natančno izračunal naklon možnarjev in povečal njihov domet tako, da so lahko učinkovito obstreljevali turško trdnjavo Kalemegdan. Turki so se po nekaj dneh vdali in se umaknili iz Beograda.

Moravska delegacija z županom na čelu je imela ob tej priložnosti tudi pogovore z dekanom Fakultete za varnost Univerze v Beogradu dr. Vladimirjem Cvetkovićem. Poleg skupne zgodovinske teme je pogovor tekkel o sodelovanju pri mednarodni raziskavi o zagotavljanju varnosti v lokalnih skupnostih.

Moravški župan dr. Milan Balažic je beograjskemu županu dr. Zoranu Radojičiću podaril sliko Jurija Vege, na kateri je napis »Jurij Vega – osvoboditelj Beograda 1789«.

Župan Milan Balažic je ob zaključku obiskal še Veleposlaništvo Republike Slovenije v Beogradu, kjer ga je ob odsotnosti veleposlanika sprejel njegov namestnik, minister svetovalec Roman Weixler.

Pet županov o nadgradnji Zdravstvenega doma Domžale

VMengšu so se 15. junija sestali županja občine Lukovica in štirje župani (občin Domžale, Mengeš, Moravče in Trzin). Glavna tema pogovora je bila nadgradnja skupnega območnega Zdravstvenega doma v Domžalah, ki z urgentnimi in zahtevnejšimi posegi oskrbuje tudi občanke in občane občine Moravče. Glede na lastniške deleže bo Občina Moravče projekt v prihodnjih letih sofinancirala v višini okrog dveh milijonov evrov.

Kot je poudaril župan Občine Moravče dr. Milan Balažic, je del tega projekta tudi oblikovanje druge splošne ambulante v Zdravstvenem domu Moravče v roku enega leta.

BREZPLAČNI PREVOZI ZA STAROSTNIKE V OBČINI MORAVČE - S SRCEM NA POTI

PROSTOFER
PROSTOVOLJNI ŠOFER

Občina Moravče je pristopila k vseslovenskemu humanitarnemu projektu za mobilnost starejših PROSTOFER in v letu 2021 za izvedbo zagotovila finančna sredstva ter vozilo, s katerim se izvajajo brezplačni prevozi starejših občanov.

Uporabnik prevoza mora imeti svojo zaščitno masko in si mora pred vstopom v avto in ob izstopu iz avta obvezno razkužiti roke.

Če bo zaradi poslabšanja epidemioloških razmer prišlo do sprememb pri izvajanju prevozov starejših, vas bomo o tem obveščali preko objav na občinski spletni strani www.moravce.si.

Komu je namenjen Prostofer?

Brezplačni prevozi so namenjeni vsem tistim starejšim, ki:

- ne vozijo sami,
- nimajo sorodnikov, ki bi imeli prosti čas takrat, ko potrebujejo prevoz,
- imajo nižje mesečne dohodke,
- imajo slabše povezave z javnimi prevoznimi sredstvi.

Brezplačni prevozi starejšim omogočajo lažjo dostopnost do zdravniške oskrbe (npr. v zdravstveni dom, bolnišnice), javnih ustanov (občine, upravne enote), trgovinskih centrov ipd.

Kaj je potrebno storiti, če se želite dogovoriti za brezplačni prevoz?

Uporabnik, ki potrebuje brezplačni prevoz, naredi naslednje:

1. Pokliče na brezplačno številko 080 10 10.
2. V komunikacijskem centru zabeleži njegove podatke in lokacijo prevoza. Klicni center nato obvesti prostovoljnega voznika o prevozu in to sporoči uporabniku, za katerega se opravi prevoz.
3. Vozilo zagotovi OBČINA MORAVČE, poskrbljeno je tudi za zavarovanje tako voznika kot sopotnikov.
4. Klicni center je na voljo za rezervacije prevozov uporabnikov vsak delovnik med 8. in 18. uro, rezervacijo prevoza pa je potrebno najaviti vsaj tri dni pred izvedbo storitve.
5. Vozniki prostovoljci bodo prevoze opravljali od ponedeljka do petka med 8. in 16. uro, izjemoma pa se lahko dnevi in ure tudi prilagodijo potrebam.

Občinske novičke

Besedilo in fotografije: občinska uprava

V Drtiji nova avtobusna postaja, nov odsek ceste s pločnikom in prehodom za pešce

V Drtiji je 2. junija župan Občine Moravče dr. Milan Balažič odprl novo avtobusno postajo, nov odsek ceste, prehod za pešce in pločnik. Župan je poudaril, da je bil ta poseg nujen, saj je bila cesta dotrajana, varnega prehoda za pešce ni bilo, gibanje ob cesti pa je bilo zaradi visokih hitrosti nevarno. Obnovo ceste, pločnika in zaris prehoda za pešce je na pobudo Občine Moravče financirala država, za avtobusno postajo pa je sredstva namenila moravška občina. S to pridobitvijo je zdaj na tem delu glavne državne ceste skozi Moravško dolino omogočen varen promet in gibanje pešcev do avtobusne postaje. Odprtja so se udeležili tudi podžupan Marko Kladnik, varuh pravic občanov Stanislav Ravnikar in člani Občinskega sveta. Po odprtju so krajan pripravi prijetno druženje.

Ograja okoli gradbišča doma starejših občanov

V petek, 2. julija 2021, si je župan Občine Moravče dr. Milan Balažič s sodelavci ogledal območje, kjer se bo v Moravčah začela gradnja doma starejših občanov. Okoli gradbišča so zdaj postavili ograjo, priprave na gradnjo pa nemoteno potekajo. Izbrani investitor MGC Bistrica iz Domžal pripravlja vse potrebno za razpis in podelitev koncesije s strani Ministrstva za delo. V nadaljevanju lahko pričakujemo začetek izkopa gradbene jame.

Odprtje nove ceste in kanalizacije na Cesti na Grmače

V petek, 11. junija 2021, je župan dr. Milan Balažič odprl novo Cesto na Grmače in pod njo položeno kanalizacijsko omrežje. S tem dejanjem je ta del Moravč dobil sodobno prometnico in celovito infrastrukturo, kakršno imajo razvita naselja. Župan je v svojem nagovoru poudaril, da je letos predvidenih še dosti novih pridobitev, že s septembrom pa načrtuje obiskati vse vaške skupnosti v Občini Moravče, da se s krajan pogovori o prioritarnih projektih za novo proračunsko razdobje 2022–2023.

Odprtja so se udeležili svetniki Občinskega sveta in varuh pravic občanov Stanislav Ravnikar. Tamkajšnji krajan so se ob tej priložnosti zbrali v velikem številu in po odprtju pripravili prijetno druženje.

Odprtje novega vodovoda, ceste, razsvetljave in parkirišča na Vrhpolju

Prebivalci Vrhpolja so se 4. junija z razlogom veselili. Na ta dan je postal njihov kraj bogatejši za vodovod, sodobno cesto skozi naselje, novo razsvetljavo in asfaltirano parkirišče ob osnovni šoli in gasilskemu domu. Gre za pomembne pridobitve in župan je v nagovoru po odprtju povedal, da se bodo dela na novem vodovodu in cesti skozi naselje nadaljevala proti zahodnemu delu vasi v smeri proti Stegnam. Odprtja so se udeležili tudi podžu-

pan Marko Kladnik, varuh pravic občanov Stanislav Ravnikar in občinski svetniki. Nove pridobitve je blagoslovil župnik Ivan Povšnar. Po svečanem delu so krajan Vrhpolja na Požarjevi kmetiji pripravili prijetno druženje.

V letu dni do dodatne ambulante družinske medicine

Župan Občine Moravče dr. Milan Balažic in direktorica Zdravstvenega doma Domžale mag. Renata Rajapakse sta 30. junija podpisala Pismo o nameri, s katerim izražata svoj interes za medsebojno sodelovanje pri vzpostavitvi dodatne ambulante družinske medicine v Zdravstveni postaji Moravče. Zdravstveni dom Domžale v Zdravstveni postaji Moravče že izvaja nekatere dejavnosti osnovnega zdravstva, tj. program ambulante družinske medicine s pripadajočo referenčno ambulanto, program otroškega in šolskega dispanzerja, program odraslega zobozdravstva, patronažno službo in laboratorijsko diagnostiko, slednje pa bo razširil še z dodatno ambulanto družinske medicine.

Ob izpolnitvi dogovorjenih obveznosti v Pismu o nameri bo dodatna ambulanta družinske medicine vzpostavljena do 30. junija 2022. S tem bo na območju občine Moravče zagotovljena zdravstvena oskrba večjemu številu prebivalcev.

Župan odprl prenovljen park v središču Moravč

Župan Občine Moravče dr. Milan Balažic je 16. junija po kratki slovesnosti odprl prenovljen spominski park v središču Moravč. Z olepševalnimi

deli je tako zaključena prva faza prenove parka, končno podobo pa bo park dobil prihodnjo pomlad. Že zdaj je park, poln cvetja, na voljo vsem občankam in občanom Moravč, da se v prijetni senci dreves za trenutek spočijejo ali poigrajo s svojimi otroki. V nagovoru je župan napovedal, da bodo Moravče prihodnje leto bogatejše še za otroško igrišče.

Župan dr. Milan Balažic na valeti

Na povabilo učencev devetega razreda se je župan Občine Moravče dr. Milan Balažic udeležil vate na Gradu Tuštanj. Vsi trije razredi so pripravili zelo lep kulturni program s plesom in pesmijo. Župan je v svojem nagovoru poslavljajočim se učencem na srce položil, da bodo tudi v prihodnje, ko se bodo podali po svetu po poteh učenosti, v Moravški dolini imeli svoj dom. Pomembno je, da vztrajajo pri svojih odločitvah, kaj želijo v življenju doseči. Zahvalil se je staršem in učiteljskemu zboru za vso skrb in podporo, ki so jo učencem nudili – tudi v neprijetnem času epidemije. Na koncu je izrazil svoj ponos nad »moravško pametjo, lepoto in mladostjo« in vsem zaželel obilo uspehov.

Mag. Jure Leben na obisku v občini Moravče

Sredi junija se je na delovnem obisku v občini Moravče mudil mag. Jure Leben. Mag. Lebna, ki je predsednik Stranke zelenih dejanj, je sprejel župan dr. Milan Balažic, srečanja se je udeležil tudi dr. Jurij Kočar.

Župan je mag. Lebnu predstavil ekološko stanje v občini. Čeprav je Občinski svet sprejel protestno

Župan Občine Moravče dr. Milan Balažic in direktorica Zdravstvenega doma Domžale mag. Renata Rajapakse.

Uradno odprtje prenovljenega parka v centru Moravč.

Na povabilo učencev devetega razreda se je dr. Milan Balažic udeležil vate na Gradu Tuštanj.

izjavo, podjetje Termit v občino dovaža 6 000 ton nevarnega pepela in žlindre iz ljubljanske termoelektrarne. Občanke in občani živijo v strahu, da v nekaj dneh pripeljejo tudi strupeno komunalno blato s Štajerske. V deponiji Drtija je že odloženih okrog 2 milijona ton odpadkov, ki onesnažujejo okolje in ogrožajo zdravje ljudi. Odprti so ogromni kopi pri Soteski in v Mošeniku (na območju Nature 2000), ki čakajo svojo ogrožajočo »sanacijo«. Po načrtih podjetja Termit bo ta v prihodnjih letih z izkopi in deponijami povsem obkolil naselje Moravče, ki mu zato grozi okoljska katastrofa. Ponujeno županovo roko sodelovanja je vodstvo Termita grobo zavrnilo. Namesto dogovora za razvoj se je odločilo za spopad z lokalno skupnostjo, za nove tožbe njenih demokratično izvoljenih predstavnikov in za medijsko ustrahovanje.

Občinski svet Občine Moravče je že od Ministrstva za okolje zahtevalo, da se Termitu ne obnovi okoljevarstveno dovoljenje, dokler svoje dejavnosti ne prične izvajati skladno z okoljevarstveno zakonodajo. Občina Moravče sicer toži Agencijo Republike Slovenije za zgrešeno definicijo tal, ki ni v skladu z evropskimi direktivami in slovenskimi zakoni. Prav tako bo Občinski svet obravnaval okoljsko ogrožanje vodnih virov s strani Industrije apna Kresnice v kamnolomu Ušenišče 2 in najprej zahteval izvedbo analize o vplivu na okolje, zatem pa odvzem okoljevarstvenega dovoljenja.

Mag. Jure Leben je podprl prizadevanja župana s sodelavci in Občinskega sveta k vzpostavitvi okoljskih standardov. Ponudil je svojo pomoč pri prizadevanju za obravnavo moravške ekološke krize

na državni ravni. Prvi del srečanja se je sklenil s podajanjem izjave za medije s strani dr. Milana Balažica, dr. Jurija Kočarja in mag. Jureta Lebna, nato pa je sledil še ogled največjih kopov, odprtih ran na telesu Moravške doline.

Termit izgubil še eno tožbo proti županu Občine Moravče

Okrožno sodišče v Ljubljani je zavrglo tožbo podjetja Termit proti županu Občine Moravče dr. Milanu Balažicu, v kateri ga je bremenilo kaznivega dejanja žaljive obdolžitve. Župan naj bi namreč na spletnem portalu Domžalec.si v članku pod naslovom »Če imate radi otroke, ustavite Termit« vodstvo tega podjetja obtožil onesnaževanja okolja, zastrupljanja narave in ljudi. Zagovorniki župana so v ugovoru na tožbo poudarili, da župan po funkciji varuje koristi prebivalcev občine in je dolžan opozarjati na nepravilnosti ter ravnati v skladu z zakonodajo. Pri tem ne sme biti ustrahovan z nenehnimi ponavljajočimi se tožbami brez podlage, kajti izčrpne analize potrjujejo pretirano onesnaževanje okolja v Moravški dolini.

Tožbo podjetja Termit proti županu je sodišče zavrglo zato, ker iz opisa dejanja župana ne

izhajajo zakonski znaki kaznivega dejanja žaljive obdolžitve. Podjetje Termit mora povrniti stroške kazenskega postopka. Na sklep sodišča se lahko pritoži.

Sprejem najboljših učencev OŠ Jurija Vege Moravče pri županu

Besedilo: Mateja Andrejka

Tako kot vsako leto ob zaključku šolskega leta je tudi letos župan dr. Milan Balažič povabil na sprejem najuspešnejše učence naše šole. Razredniki so učence izbrali glede na učni uspeh in posebne dosežke, ki so učence pozitivno zaznamovali v tem šolskem letu. Tako se je na zadnji šolski dan v telovadnici vrtca zbralo 28 učencev, majhnih in velikih, a ponosnih, saj na sprejem k županu ne pride vsak.

Učenci so od župana prejeli knjižno nagrado in imeli manjšo pogostitev.

Sprejem pri županu sta obogatili tudi dve praznično obarvani glasbeni točki učencev naše šole.

Vsem učencem čestitamo, želimo prijetne počitnice ter veliko uspehov tudi v prihodnje!

Jezikovni pomenki Dvojina naša zlata

BESEDILO: BERNARDA MAL

Vslovenski identiteti in jeziku, ki ga ohranja 2 in pol milijona Slovencev v domovini in po svetu, še vedno živo odzvanja tudi slovnično število dvojina. Med slovanskimi jeziki so dvojino danes v celoti ohranile samo še slovenščina, hrvaščina (čakavščina) in obe lužiški srbščini, sicer pa je bila dvojina tudi v našem skupnem prajeziku indoevropsčini in kasneje v starocerkveni slovanščini.

Primer 1

Najpogostejše dvojino samostalnikov srednjega spola izražamo kot pri samostalnikih moškega spola. Dva koraka (samostalniki moškega spola) in dva jabolka (samostalniki srednjega spola) – raba je seveda napačna.

Pravilna raba narekuje : dve pismi, dve jabolki, dve teleti, dve kolesi, dve mesti ...

Primer 2

To težavo pa imajo predvsem ženske. V dvojini uporabijo poleg pomožnega glagola biti množinsko obliko glagola: **sva šle namesto sva šli**. V našem moravškem govoru pa se je precej zakoreninila še ena napačna raba sve šle. Da znaš pravilno uporabljati svojo materinščino, je dolžnost vsakega državljanca. Če pa se lahko pohvališ še s čim, česar drugi jeziki ne premorejo, je tvoja narodna zavest še malo bolj pokončna.

Tudi govorci jezikov, ki ne vsebujejo dvojine kot posebne jezikovne kategorije, lahko izražajo število med ena in tri, po navadi z uporabo oblik za množino, števnikov in drugih slovničnih oblik. Vseeno je slovenščina izjemna, saj z dvojino že v svoji slovnični vzpostavlja in ohranja razmerje dveh, kar je, kot omenjeno že v uvodu, posebno človeško razmerje – najsi bo med partnerjema, prijateljema, bratom in sestro, mamo in sinom ... Kot pravi slovenski pesnik Boris A. Novak, je »**[m]ed ednino samote in množino hrupne množice [...] slovenščina ohranila otok intime, kjer dve samoti šepetata druga drugi, zaščiteni s samo slovnično jezika**«.

Vir: <https://www.languagesitter.si/blog/dvojina-najbolj-intimna-jezikovna-kategorija> (Uporabljeno, 18. 7. 2021)

Ponosno uporabo dvojine želim.

30

ROJSTNI

DAN

Ko se je 24. junija na osrednji trg v Moravčah počasi spuščal mrak, smo se občani zbirali, da počastimo našo državo Slovenijo ob njenem tridesetem rojstnem dnevu. Točno ob enaindvajseti uri so zazvonili zvonovi iz farne cerkve svetega Martina in naznanil začetek slavnostne prireditve.

Legendarne besede prvega predsednika samostojne Slovenije Milana Kučana »Nocoj so dovoljene sanje, jutri je nov dan«, je lepo nadgradil predsednik programskega sveta, režiser proslave in častni občan Milan Kokalj, z naslednjo mislijo: »Slovenija, tebi nazdravljamo, naj zazveni zdravica, Slovenija bodi srečna ti. Daj točajka natoči do vrha, da nazdravimo naši domovini, naši Sloveniji. Daj ji zdravja, modrosti in veliko optimizma, ki bo še naprej kalilo seme v raju pod Triglavom.«

Pesem »Majolka bod' pozdravljena« je zapel Upokojenski zbor Moravče pod vodstvom Milana Kokalja, spremljali pa so jih harmonikar Klemen Logaj ter kitarista Gašper in Milan Kokalj.

Na velikem ekranu ob prireditvenem prostoru se je začela video projekcija »Podarjeno srcu«. Pihalna godba Moravče je pod vodstvom prof. Mirana Šumečnika zaigrala slovensko in evropsko himno. Ob postroju predstavnikov društev s svojimi praporščaki, je raport županu podal poveljnik Gasilske zveze Moravče Janez Povirk. Sledilo je polaganje venca k pomniku vojne za Slovenijo in projekcija filma Enotni v zmagi, ki nam je obudil spomine na dogodke v letu 1991.

Župan dr. Milan Balažic je spregovoril o pomenu samostojnosti in med drugim povedal: »V preteklih 30 letih smo sebi in drugim dokazali, da zmoremo. Zato smo samozavestni in nas prihodnosti ni strah. Dokler bo med nami prevladoval duh strpnosti in povezanosti, nam nihče ne more do živenga. Če bomo enotni, bomo rešili vse težave. Če bomo držali skupaj, bomo sposobni uresničiti naše sanje, zgraditi, kar je potrebno

in premagati vsako epidemijo. Naj nas povezujejo medsebojno spoštovanje, sodelovanje, solidarnost, zaupanje in človeška dobrota. Ponosni smo na to, da smo Moravčani, da smo Slovenci. Lepe Slovenije ne damo. In zelena Moravska dolina je samo naša. Tu smo doma. Za vse večne čase. Samostojni!»

Slavnostna govornica je bila nekdanja županja Občine Moravče in sedanja evropska poslanka Ljudmila Novak, ki nas je spomnila na zgodovinski pomen osamosvajanja in poudarila: »Ob našem skupnem velikem prazniku se ponovno razveselimo nasmeha zgodovine, ko smo izkoristili zgodovinsko priložnost in razglasili svojo državo. Članstvo v Evropski uniji nam je odprlo nove možnosti in priložnosti na številnih področjih. Je tudi največje zagotovilo za ohranjanje miru, demokracije, človekovih pravic in varnosti v Evropi.«

Kulturni program so poleg moravške pihalne godbe oblikovali še Moški pevski zbor Tine Kos, otroški zborček, mažoretke Moravške lilije, Peški oktet, Komorni zbor Limbar, Kulturno društvo Vrhpolje in skavti. Slavnostni večer se je nadaljeval ob neformalnem druženju v parku.

*»Bele ceste in križpotja naših časov srečna leta,
v tem zanosu mladostja domovina se razcveta.
Naj bo zdrava sama v sebi sredi širnega sveta;
v njenem morju se zrcali milostni odsev neba.
Naša pesem, naše solze, glas piščali, varstvo čred;
žitna polja, zelenice, davnih dedov sveta sled.
Domovina kot ljubezen za rojake po vsem svetu,
kril razpetih v sončni luči se blesti v sokoljem letu.«*

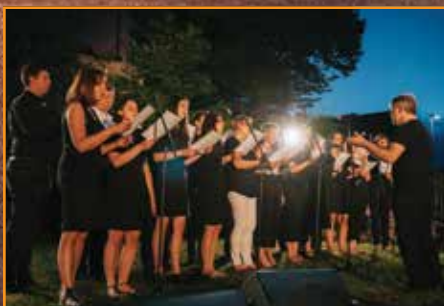
Pesniške besede Milana Kokalja naj nas popeljejo v še lepšo prihodnost. Srečno, naša domovina Slovenija!

NAŠE

DOMOVINE

BESEDILO: BRANKA BIZJAN

FOTOGRAFIJE: KATJA JAKUŠ

Vegova pot v šolo

BESEDILO: DANICA JANČAR, FOTOGRAFIJE: KATJA JAKUŠ, MAG. BLAŽ SLAPAR

**Kje so tiste stezice, k' so včasih bile,
zdaj pa raste grmovje in zelene trave.
Bom grmovje posekal, trave bom požel,
bom naredil stezice, k' so včasih bile.**

Tako poje znana ljudska pesem. Njeno nadaljevanje o Vegovi poti pa je proza. Takole je bilo.

Da se ne bi pozabile stezice, po katerih je v petdesetih in šestdesetih letih 18. stoletja kot deček hodil in tekal kasneje znameniti slovenski matematik, topniški častnik, predavatelj, izumitelj in svetovna osebnost, baron Jurij Vega, je bila s strani Občin Moravče in Dol leta 2007 zasnovana Vegova pot. Del poti iz Dolskega do Vegove domačije v Zagorici je bila urejena in označena s tablam leta 2012. Moravški del pa ni bil uresničen. Občina Moravče se je s projektom Vegova pot v šolo prijavila na razpis

Lokalne akcijske skupine leta 2019. Konec lanskega leta je bil projekt odobren, v prvi polovici letošnjega leta pa je potekalo delo na pripravi vsebin, izboru fotografije, izdelavi informacijskih tabel ter pripravi in označitvi same poti. Dan pred Dnevom državnosti, 24. junija, pa smo v parku ob tablah, s katerimi se začena Vegova pot iz Moravč do Zagorice, doživeli njeno odprtje in blagoslov. Ob melodijah Godbe Moravče in ubranih glasovih Pevskega zbora Društva upokojencev Moravče, sta to prijetno dolžnost opravila župan občine Moravče dr. Milan Balažic in župnik Kancijan Čižman.

Po stopinjah zvedavega dečka

Moravški del poti je pravzaprav Vegova pot v šolo. Poteka po stezicah, ki jih je mali Jurij ubiral, ko je hodil v moravško nedeljsko šolo, kjer je dobival prvo zadoščenje svoji vedoželjnosti, prve odgovore svoji radovednosti, prvo vzpodbudo svojemu geniju.

Turistično društvo Moravče in Društvo rokodelcev Moravske doline sta bili partnerici v projektu Vegova pot in kot taki zadolženi za pripravo vsebin na informativnih tablah. Besedila o življenju in delu Jurija Vege je pripravil fizik Bojan Kambič, projekt pa je koordiniral Branimir Mikulaš.

Članice Turističnega društva in Društva rokodelcev – Rokodelskega centra Moravče so se osredotočile na vsebine o biotski raznovrstnosti ob poti, ki so bile tudi predvidene v projektu. Osredotočili smo se na vrstno raznolikost in zajeli več kot 35 predstavnikov živalskega in prav toliko rastlinskega sveta na tem območju. Delo ni bilo lahko. Svoje navdušenje, znanje ter izkušnje, ki nam jih je dalo delo na Učno-sprehajalni poti Rača, smo združili: Bojana Dorič, Tatjana Čop, dr. Jure Čop, Danica Jančar, Irena Malovrh, Milena Opresnik, Fani Pačnik, Sonja Sever, Anica Lebar. Pri zasnovi poti nam je pomagala ena od prvih pobudnikov projekta Branka Bizjan.

Značilnosti življenjskih prostorov – habitatov (mokrišče, gozdni rob, gozd, travnik, sadovnjak) so kratko opisani na tabli v parku Moravče. Posamezni predstavniki živalskih in rastlinskih vrst pa so v sliki in s kratkim besedilom predstavljeni na osmih tablah od Moravč do konca Zg. Tuštanja. Pri besedilih sta nam poleg literature pomagala Boštjan Šneberger (gozdar) in Franc Levičnik (lovec). Del fotografij, ki so izjemno prikazale lepoto živega sveta, je prispeval prof. dr. Davorin Tome, del fotografij je bil iz osebnih arhivov članic obeh društev, ostale smo poiskali iz drugih virov. Celotna priprava vsebin tabel je zahtevala res veliko truda in časa. Ob pripravi smo se veliko naučili, ne le o vsebinah tabel, pač pa tudi o načinu dela in komuniciranja. Temu lahko rečemo kolateralna korist – vsekakor je bilo v prid našim sivim celicam.

Ko smo zaključili in rekli: »No, zdaj pa bo!«, smo s kančkom očesa še oprezali za možnimi izboljšavami. A prišel je končni rok in gradivo smo oddali Bojanu Kambiču, ki je table tudi oblikoval. Zdaj so tam zunaj in vas vabijo, da se podate po Vegovi poti – sami, z otroki ali prijatelji.

Projekt Vegova pot v šolo še ni zaključen. Sledijo še izdelava tiskanega gradiva, namenjenega različnim starostnim skupinam, izobraževanje vodnikov ter organiziranje dogodkov ob poti. Ko bo projekt zaključen, pa ostane še zelo pomemben del – redno vzdrževanje poti. Naloga vseh nas pa je, da se po poti podamo zaradi ohranjanja oziroma vzdrževanja fizične kondicije, širjenje znanja o pomembnem Moravčanu – iznajditelju in vojščaku, ki je imel rad

matematiko ter o rastlinskem in živalskem svetu v tem delu Moravske doline.

Naj se ljudska pesem v uvodu nadaljuje ... Bom naredil stezice, k' so včasih bile ...

Industrija apna Kresnice s kamnolomom Ušenišče uničuje okolje in ogroža glavni vir pitne vode

BESEDILO: OBČINSKA UPRAVA

Občinski svet Občine Moravče je na svoji seji 30. junija 2021 od Vlade Republike Slovenije zahteval, da ne obnovi Koncesijske pogodbe s podjetjem IAK, Industrija apna Kresnice d. o. o., temveč jo razdre oziroma kot koncendent koncesijo odvzame, dokler to podjetje svoje dejavnosti ne uskladi z okoljevarstveno in drugo zakonodajo Republike Slovenije. Pred tem naj Agencija Republike Slovenije za okolje in prostor (ARSO) izvede presojo vplivov na okolje in na tej podlagi zavrne podelitev okoljevarstvenega dovoljenja.

Kako se je vse začelo?

Dne 22. maja 1985 je takratna Občina Domžale (Komite za urbanizem, gradbeništvo, komunalne zadeve ter varstvo okolja) podjetju Slovenija ceste Tehnika, TOZD Industrija apna Kresnice, izdala Odločbo, s katero dovoljuje izkoriščanje apnenca v kamnolomu Ušenišče. Odločba je izdana na podlagi rudarskega projekta iz aprila 1981 in geološke dokumentacije iz junija 1980. Pred tem datumom je omenjeno podjetje izkoriščalo kamnolom Ušenišče nelegalno. Dne 8. novembra 1993 je Sekretariat za urejanje prostora in varstvo okolja Občine Domžale izdal Dopolnilno odločbo, s katero povečuje velikost pridobivalnega prostora. Podjetje je bilo s to odločbo oproščeno plačila odškodnine zaradi spremembe namembnosti kmetijskega zemljišča.

**PRIDOBIVALNI PROSTOR
KAMNOLOMA UŠENIŠČE LAHKO
V NAJGLOBLJEM DELU SEGA DO
NADMORSKE VIŠINE 728 METROV,
IZKORIŠČANJE PA NAJ BI
VKLJUČEVALO SPROTNO SANACIJO.
DELOVNE IN KONČNE BREŽINE NAJ
BI SE OBLIKOVALE TAKO, DA VPLIVI
NE SEGAJO PREKO MEJA
KAMNOLOMA.**

17. februarja 2016 sta Republika Slovenija, Ministrstvo za infrastrukturo, ki ga je zastopal minister dr. Peter Gašperšič, in IAK, Industrija apna Kresnice, ki jo je zastopal direktor Franc Lipolt, sklenili Koncesijsko pogodbo za gospodarsko izkoriščanje mineralne surovine. Pred tem je 22. decembra 2011 koncesionar IAK Ministrstvu za gospodarstvo vložil vlogo za pridobitev rudarske pravice za izkoriščanje apnenca za industrijske namene in tehničnega kamna apnenec v pridobivalnem prostoru Ušenišče 2 v občini Moravče. Iz kamnoloma Ušenišče 2 naj bi se po omenjeni pogodbi odkopalo 3.213.375 kubičnih metrov. Pridobivalni prostor lahko v najglobljem

**V ZADNJEM DESETLETJU SE JE
IZKAZALO, DA KONCESIONAR IAK
NE IZPOLNJUJE SVOJIH
OBVEZNOSTI, KI IZHAJAJO IZ
KONCESIJSKE POGODBE. OBČANKE
IN OBČANI OBČINE MORAVČE,
ŠE POSEBEJ KRAJANI VASI DEŠEN,
ŽE LETA OPOZARJAJO NA NEVZDRŽNO
ŽIVLJENJE OB KAMNOLOMU
UŠENIŠČE 2.**

delu sega do nadmorske višine +728 metrov. Gospodarsko izkoriščanje naj bi vključevalo sprotno sanacijo v obdobju izkoriščanja, delovne in končne brežine pa naj bi se oblikovale tako, da vplivi ne segajo preko meja pridobivalnega prostora. Koncesija za izkoriščanje je podeljena za dobo 50 let, koncesionar pa sme izkoriščati mineralno surovino tako, da bo izvršena dokončna sanacija pridobivalnega prostora v 50 letih.

IAK ne izpolnjuje obveznosti iz koncesijske pogodbe

V zadnjem desetletju se je izkazalo, da koncesionar IAK ne izpolnjuje svojih obveznosti, ki izhajajo iz Koncesijske pogodbe:

- koncesionar ne pokriva škode, povzročene z obratovanjem njegovih objektov in naprav tretjim osebam;
- koncesionar ne upošteva Naravovarstvenih smernic Zavoda Republike Slovenije za varstvo narave;
- koncesionar ne izvaja sprotne sanacije in ne odpravlja posledic izvajanja rudarskih del v pridobivalnem prostoru.

Koncesijska pogodba določa, da le-ta preneha z razdrtjem zaradi kršitev njenih določil. Ker so podani razlogi in pogoji za razdrtje Koncesijske pogodbe, Občinski svet Občine Moravče od Vlade Republike Slovenije, Ministrstva za infrastrukturo, zahteva, da s koncesionarjem IAK razdre Koncesijsko pogodbo. Razlogi za razdrtje so:

- koncesionar ne upošteva določb zakonov, predpisov in Koncesijske pogodbe;

- koncesionar ne izpolnjuje več pogojev, ki so bili pogoj za pridobitev koncesije;

- koncesionar ne izvaja sanacije;

- koncesionar ne upošteva obveznosti, ki izhajajo iz Koncesijske pogodbe.

Odločitve občinskega sveta

Glede na določbe Uredbe o rudarskih pravicah za izkoriščanje mineralnih surovin v pridobivalnih prostorih Ušenišče 2 v občini Moravče (Uradni list RS, št. 17/13) Občinski svet Občine Moravče:

- nasprotuje širjenju obstoječega pridobivalnega prostora Ušenišče in Ušenišče 2 v globino in na sosednje parcele;

- opozarja, da je nadmorska višina v najglobljem delu pridobivalnega prostora že presežena;

- opozarja, da vplivi izkoriščanja segajo preko meja pridobivalnega prostora;

- nasprotuje podelitvi koncesije za izkoriščanje za 50 let;

- nasprotuje podelitvi rudarske pravice za izkoriščanje brez javnega razpisa;

- nasprotuje kršenju pogojev s področja varstva okolja, ohranjanja narave in varstva voda;

- odzema potrdilo samouprave lokalne skupnosti, da je raba zemljišča, ki jo predvideva rudarski projekt za pridobitev koncesije za izkoriščanje, v skladu z njenimi izvedbenimi prostorskimi akti;

- obsoja neupoštevanje Naravovarstvenih smernic Zavoda Republike Slovenije za varstvo narave s strani koncesionarja;

- nasprotuje opustitvi izvajanja sprotne sanacije;

- zahteva opustitev izkoriščanja oziroma sanacijo okolja ter odpravo posledic, nastalih pri izvajanju rudarskih del;

- zahteva izvedbo ukrepov za varovanja, da se izključi nevar-

nost za zdravje ali življenje ljudi in živali ter možni povzročitelji onesnaževanja okolja oziroma predvidljive škode na objektih in okolju.

Nevzdržno življenje ob kamnolomu

Občanke in občani občine Moravče, še posebej krajani vasi Dešen, že leta opozarjajo na nevzdržno življenje ob kamnolomu Ušenišče 2. S svojo dejavnostjo IAK vse huje ogroža življenje ljudi. Okolje je izjemno onesnaženo s prahom, ki ga povzroča delovanje kamnoloma. Stalen hrup, tudi ob praznikih, čedalje bolj ogroža ljudi. Zaradi delovanja kamnoloma se vse intenzivneje pojavlja plazenje hribine, zaradi česar je bilo že predstavljeno plinovodno omrežje in le še vprašanje časa je, kdaj bodo ljudje ostali brez pitne vode. Zaradi plazov in miniranja neposredno nad naseljenim področjem se na hišah, infrastrukturi in drugih objektih pojavljajo vse večje poškodbe.

Kot dokazuje listinska dokumentacija, je zgodovina delovanja podjetja IAK polna poškodb pri delu, smrtnih nesreč zaradi prevračanja prevoznih sredstev in nevarnega razstreljevanja, ki je uničevalo zgradbe v okolici kamnoloma. Ta se je širil s sredstvi izsiljevanja lastnikov zemljišč, groženj z razlastitvijo, v kolikor lastniki ne bi bili pripravljeni prodati pod ceno, in z nelegalnimi posegi IAK v naravno okolje.

Slabšanje razmer

V letu 2021 se razmere le še slabšajo. Med delovanjem mletne naprave je v vasi Dešen prisoten konstanten oglušujoči hrup. Prekomerno prašenje je posledica tega, da koncesionar IAK ne uveljavlja smernic BAT (best available technology): ekscesivnemu miniranju sledi primitivna transportna tehnologija, po kateri kamenje 100 metrov prosto pada na nižjo etažo. Koncesionar prav tako ne izvaja ukrepa močenja cest, ki jih uporablja za transport kamenja, s čimer je prašenje še več in se posledično ljudje v Dešnu vse bolj dušijo, hkrati pa imamo opravka z vse več pljučnimi boleznimi in rakom.

ARSO zato predlagamo, da podjetju IAK takoj prepove izvajanje mletja kamenja in transporta surovine, dokler IAK ne investira v sistem, ki bo zagotavljal zanesljivo brezprašno delovanje. Od ARSO zahtevamo, da izvede presojo vplivov na okolje in organizira neodvisno merjenje tresljajev ob miniranju v kamnolomu. Od IAK mora koncedent zahtevati sprotno sanacijo pridobivalnega prostora in sanacijo poškodb na objektih ter infrastrukturi. Podpiramo zahteve krajanov Dešna, ki v skladu z zakonom o varstvu okolja terjajo odškodnino, saj živijo v degradiranem območju in v neznosnih razmerah.

Grožnja z uničenjem vodooskrbe

Občinski svet Občine Moravče nasprotuje Sklepu Ministrstva za okolje in prostor, Agencije Republike Slovenije za okolje (ARSO), z dne 6. avgusta 2015, po katerem za nameravani poseg v kamnolomu Ušenišče 2 ni potrebno izvesti presoje vplivov na okolje in pridobiti okoljevarstvenega soglasja. Poleg nevzdržnega in nevarnega življenja v okolici kamnoloma velja še posebej izpostaviti, da se območje kamnoloma Ušenišče 2 nahaja na vodovarstvenem območju, ki je ključno za oskrbo z vodo. Več kot 70% oskrbe z vodo namreč prihaja iz vodnega zajetja Ples, ki je locira ob vznožju pobočja, kjer se na vrhu nahaja kamnolom. Voda v tem zajetju je vse slabše kakovosti in podan je utemeljen sum, da se voda kali ter onesnažuje zaradi dejavnosti kamnoloma. Občinski svet zavrača stanje, v katerem za

smešno vsoto 6.000 do 9.000 evrov koncesnine tvegamo uničenje vodooskrbe tako rekoč celotne Moravške doline.

S Sklepom dovoljena širitev kamnoloma na 14,4422 ha in poglobitev posega za 78 m neposredno ogroža ljudi, živali, okolje in vodovarstveno območje tudi zato, ker se za odkopavanje uporablja razstrelivo. Čeprav to razstrelivo ni razvrščeno kot nevarna snov, vsebuje amonijev in natrijev nitrat, ki se s padavinami spirata v podtalnico oziroma vodovarstveno območje.

Neznosen hrup, prah in poškodbe na objektih

Pridobljeni kamen se po miniranju potisne čez rob etaže, od koder se odkotali na osnovno etažo oziroma na najnižjo trenutno odprto etažo. Že samo miniranje povzroča neznosen hrup, prah in poškodbe na objektih, prosto kotaljenje kamna pa stopnjuje hrup in prašenje. Iz dejanskega stanja izhaja, da posegi v kamnolomu bistveno vplivajo na kakovost zunanjega zraka v okolici. Gre za emisije prašnih delcev v času obratovanja kamnoloma, ki presegajo mejne vrednosti iz Uredbe o kakovosti zunanjega zraka. Iz dejanskega stanja prav tako izhaja, da mejne vrednosti hrupa v času obratovanja presegajo mejne vrednosti kazalcev hrupa. Iz dejanskega stanja enako izhaja, da imajo vibracije zaradi miniranja, obratovanja nakladača in prometa s tovornimi vozili obremenilen vpliv na okolje in povzročajo škodo na premoženju ljudi.

Tovorna vozila odkopani kamen odvažajo do obstoječe drobilne naprave. Ne glede na to, da se gorivo za delovne stroje in tovorna vozila toči izven območja posega, še vedno spada v vodovarstveno območje. Že najmanjša količina izlitja goriva lahko za daljši čas onesnaži vodno zajetje Ples.

Zahtevamo spoštovanje okoljskih standardov

Okoljski standardi se od vstopa Republike Slovenije v EU nenehno zvišujejo in temu sledi tudi lokalna skupnost. To pomeni, da vodovarstvena območje, na katerem se kamnolom nahaja, s spremembo Odloka o vodovarstvenih območjih vodnih virov na območju Občine Moravče ne bo več imelo statusa območja z blagim režimom zaščite, saj je zaradi svojega odločilnega pomena za vodooskrbo večine Moravške doline preveč pomembno, da ne bi bilo zaščiteno s strogim režimom zaščite. Glede na občasno onesnaženost vodnega vira Ples, ki je povezana z dejavnostjo kamnoloma Ušenišče 2, je en sam sledilni test, ki naj bi pokazal, da onesnaževalo potuje v drugo smer, vsekakor skrajno nezadosten. Iz doslejšnjega onesnaževanja ključnega vodnega vira Ples prej sledi, da zaradi posegov in dejavnosti kamnoloma obstaja resna nevarnost za onesnaženje

OBČINSKI SVET OD MINISTRSTVA ZA OKOLJE IN PROSTOR, ARSO, ZAHTEVA IZVEDBO PRESOJE VPLIVOV NA OKOLJE, KI JE POGOJ ZA PRIDOBITEV OKOLJEVARSTVENEGA SOGLASJA.

najpomembnejšega vodnega vira Občine Moravče. Prav tako se kamnolom Ušenišče 2 nahaja na območju, kjer so v zadnjih letih najdeni arheološki ostanki gradišč izpred slovanske dobe in bogati fosilni ostanki iz nekdanjega morskega dna. Z vidika ohranjanja naravne in kulturne dediščine to območje pridobiva poseben status. Občina Moravče je v postopku sprejemanja novega prostorskega akta. V skladu s strategijo razvoja se z novim občinskim prostorskim načrtom ukinjajo ali zelo omejujejo vsi pridobivalni prostori na območju Občine Moravče. Degradirana območja bodo ponovno pogozdena ali uporabljena v okvirih sonaravnega koncepta razvoja občine.

Zahtevamo presojo vplivov na okolje, odvzem okoljevarstvenega dovoljenja in razdrtje koncesijske pogodbe

Glede na to, da koncesionar IAK ne izvaja sprotne krajinske sanacije degradiranega dela; glede na ogrožanje življenja in zdravja ljudi, živali, naravnega okolja in vodovarstvenega območja; glede na ogrožanje kulturne in naravne dediščine in glede na to, da koncesionar sam priznava, da ima »nameravani poseg v času obratovanja naslednje vplive na okolje: emisije onesnaževal v zrak, emisije toplogrednih vplivov, nastajanje odpadkov, emisije hrupa, vidno izpostavljenost, vibracije, spremembe rabe tal, spremembo vegetacije, eksplozije, fizično spremembo/preoblikovanje površine in rabo vode« Občinski svet od Ministrstva za okolje in prostor, ARSO, zahteva izvedbo presoje vplivov na okolje, ki je pogoj za pridobitev okoljevarstvenega soglasja.

Glede na dejansko stanje, ki smo ga opisali, bomo v nadaljevanju od ARSO zahtevali, da po izvedbi presoje vplivov na okolje koncesionarju IAK zaradi neizpolnjevanja pogojev ne podeli okoljevarstvenega soglasja in posledično razdre Koncesijsko pogodbo.

(Vir: gradivo za sejo Občinskega sveta 30. junija 2021)

Moravče na razpotju

BESEDILO: dr. JURIJ KOČAR

Sanjali smo »Havaje«

Podjetje Termit je nastalo v 60. letih z namenom izkopavanja kremenovega peska in je za to dejavnost dobilo rudarske pravice. Proizvodnja se je z leti stopnjevala in je v bližini Drtije, komaj streljaj stran od Moravč, zazevala ogromna izkopna jama. Pred mojim prihodom v Moravče v začetku 90. let se je podjetje bolj ali manj ukvarjalo samo s svojo primarno dejavnostjo (eksploatacijo), zato je izkopno jamo zalila podtalnica ter ustvarila umetno Drtjsko jezero s pomenljivim ljudskim imenom Havaji.

Jezero je v 90. letih lokalni skupnosti predstavljalo dodano vrednost, saj je ponujalo široke možnosti rekreacije zlasti mladim. Po njem je celo vozil čoln. Rekreacijska uporaba jezera je bila sicer stihijska, do neke mere celo neodgovorna, a je sama po sebi ponujala potencial za turistični razvoj občine, kakršnega je npr. doživelo mesto Velenje. Žal je podjetje Termit vztrajalo pri proizvodni logiki, da gre v primeru umetnega jezera zgolj za industrijski usedalni bazen za depozite, ki nastajajo v postopku separacije izkopnega materiala, kar je hkrati pomenilo oporečnost vode in postopno krčenje jezerske kotanje, a je bilo jezero vseeno dobro sprejeto s strani lokalne skupnosti. Na tej točki bi se podjetje še lahko približalo potrebam in interesom lokalne skupnosti, a se je odločilo drugače.

Zbudile so nas kadrovske menjave

Veliko prelomnico je po moji oceni prineslo leto 2007, ko je v vodstvu podjetja, ki je po privatizaciji svoj sedež iz Domžal preneslo v Drtijo, prišlo do menjave vodstva. Slednje je nekako sovpadalo z menjavo občinskega vodstva, ko je dolgoletno županovanje prevzel Martin Rebolj (SD). Ta je prvi sprožil kampanjo za zaščito pitne vode, ki pa je bila s strani takratne opozicije (NSi) razumljena kot poskus vpliva politike na novo vodstvo podjetja. Dogajanje so dodatno začinile lokalne kapitalsko-politične sprege, v katerih je sodelovala tudi županova žena, takrat zaposlena v administraciji podjetja.

Vrhunec prve "okoljske" akcije predstavlja uspeli referendum o zaščiti pitne vode v občini Moravče. Po politični zmagi je župan Rebolj sumljivo obrnil ploščo, saj je v zelo kratkem času postal podpornik podjetja in skozi vse svoje mandate igral vlogo njegovega zagovornika v dobrem in slabem, kar je pri njegovih kritikih vzbujalo sum na korupcijo.

Okoljska tragedija

Naslednjem desetletju se je zgodila okoljska tragedija. ZAG je izdal podjetju Termit recepturo za izdelavo "gradbenih proizvodov" s skupnim imenom Tersan. Pri njem gre za mešanico različnih industrijskih odpadkov (žlindra, pepel, livarski peski ipd.) in izvirnega kremenovega peska, ki jih je podjetje "vgrajevalo" za "sanacijo" odkopne jame (z jezerom), kar je bila menda njegova zakonska obveza, za katero je stalo okoljsko ministrstvo oz. njegov ARSO. Za svojo dejavnost je podjetje dobilo celo priznanje pionirja krožnega gospodarstva v Sloveniji. V javnosti se je pojavil sum, da poteka v senci zakonitega ravnanja sporna trgovina z odpadki.

Od tega naj bi imeli korist vsi deležniki: proizvajalci (Kolektor, Sij, TE-TOL idr.), podjetje Termit, Občina, prevozniki odpadkov, država itn., saj je podjetje ponujalo prepotreben prostor za tovrstno dejavnost celi Sloveniji in širše. Nastradali smo le prebivalci petih naselij v neposredni okolici deponije in širše Moravške doline, saj se je stanje okolja vidno slabšalo. Prašni delci, ki so se dvigovali ob odlaganju različnih materialov, so obremenjevali ozračje in hrup tovornjakov je kalil mir tudi

v nočnem času. V pičlem desetletju je bilo v Moravško dolino pripeljano blizu 2 milijona ton industrijskih odpadkov, celo iz tujine (Italije). Podjetje ima za svojo dejavnost natančno predpisana navodila, ki pa jih je ves čas kršilo: obratovalni čas, način odlaganja, (ne)mešanje odpadkov, nezavarovanost terena, hrup ipd. Vrhunec vsega so predstavljali tovari sumljive vsebine, ki so bili domnevno odlagani na deponijo v nočnem času – po poročanju očitidcev – v zaščitnih skafandrih v jame, za ta namen izkopane, ki so bile potem takoj zasute.

Ljudstvo se predrami

Februarja 2017 je prebivalcem najbolj ogroženih okoliških naselij prekipelo. Teren je obiskala ekipa oddaje Tednik z RTV Slovenija in posnela odmeven prispevek. Isti dan je nastala Ljudska iniciativa Moravče (LIM). Z mučnim dokazovanjem in opozarjanjem pristojnih organov je LIM-u v naslednjih mesecih uspelo ozavestiti lokalno javnost in ustvariti pozornost medijev in pristojnih državnih organov. A po nekaj letih delovanja se je LIM vse bolj zapletal v administrativno kolesje pristojnih organov in njegovemu »boju z mlini na veter« ni bilo videti konca. Glavno oviro je predstavljala lokalna oblast pod vodstvom župana Rebolja, ki ni zmogel moči, da bi podprl sokrajane iz razlogov, ki so znani samo njemu samemu.

Občina je naročila celo "neodvisno" raziskavo, ki pa pričakovano ni pokazala nič drastično spornega. Sicer slabe rezultate, pridobljene v nekem češkem laboratoriju, je izvajalec GeoZS interpretiral v korist naročnika župana Rebolja in podjetja Termit. Tudi zaradi obremenjujočih rezultatov omenjene raziskave in drugih manjših raziskav različnih strokovnjakov je v LIM-u dozorela odločitev, da mora poseči v lokalno politiko. Izhod se je ponujal na zadnjih lokalnih volitvah. LIM je aktivno podprl kandidaturo županskega kandidata dr. Milana Balažica, ki je potem v drugem krogu zmagal. Po prevzemu lokalne oblasti se je naše sodelovanje z aktualnim županom še poglobilo. Dr. Balažic je s svojim neposrednim nastopom in s poznavanjem sveta medijev

(bivši profesor na FDV) uspel prepričati slovensko javnost, da gre za akuten problem na nacionalni ravni.

Resnica pride na dan

Dosežena je bila nova raziskava po naročilu Ministrstva za okolje in prostor v času ministrovanja Jureta Lebna, realizirana pa je bila pod njegovim naslednikom Simonom Zajcem. Izvajal jo je ARSO sam. Rezultati so bili za podjetje Termit zelo neugodni, da ne rečem alarmantni, saj so pokazali na močno onesnaženost tal in veliko verjetnost onesnaženja podtalnice s težkimi kovinami, fenoli, formaldehidi ipd. Za podtalnico bi bila (je) potrebna nova raziskava – deponija se namreč spira v potok Drtjščica, ki teče skozi Moravče in je zajezena z vodonosnikom Gradiško jezero (ribiči in kopalci!) ter se na koncu izliva v Kamniško Bistrico, ta pa naprej v Savo. Občina in LIM sta opravila že sama nekaj raziskav neakreditiranih izvajalcev, ki so pokazale alarmantno stanje v moravških vodotokih. Pravomočna dokazana onesnaženost voda bi ovrgla trditve ZAG o neuljudnosti tersana, na osnovi česar ima podjetje dovoljenje za svoje početje. Naj navržem še to, da deponija danes sega že celo na zaščiteno območje Natura 2000, zaščiteno zaradi izredno bogate biotske raznovrstnosti.

Grožnja prihodnosti

Termit predstavlja okoljsko grožnjo dolini tudi v prihodnosti, saj uveljavlja rudarske pravice na območjih, ki se kot pristan širijo okrog Moravč in ima resne namene svoje načrte tudi realizirati. Da je temu tako, dokazuje nova jama, ki je pred leti zrasla v neposredni bližini osnovne šole in zdravstvenega doma na nasprotnem koncu Moravč, kot je Drtija. Zaenkrat je samo ogromna jama, iz katere veter dviguje kremenove prašne delce in vsaj deloma onesnažuje ozračje nad Moravčami ter ogroža rezervni vir pitne vode v Moravčah, ki jim v prihodnosti grozijo vse pogostejši vodni stres. Že samo zaradi oskrbe s pitno vodo, bi morali po mojem mnenju takoj ustaviti sporno početje podjetja. Če bi se zgodba "sanacije" te nove jame ponovila, bi Moravčam grozila prava okoljska katastrofa, ki bi se lahko sprevrgla v zdravstveno krizo, podobno tisti v Anhovem.

Napad na demokracijo

Za popolno sliko je treba vedeti, da je podjetje Termit vodstvo občine obremenilo že s številnimi tožbami. Gre za jasn napad kapitala na zakonito izvoljene zastopnike ljudstva, preko katerih na posreden način želi pokoriti voljo ljudstva svojim parcialnim interesom. Brez dvoma imamo v Moravčah opravka z nasprotnikom, ki ima za sodne pregone na voljo neizmerne količine denarja, zasluženega na račun našega zdravja in okolja. Poleg tega je občinska oblast pod močnim pritiskom njegove propagande, ki se na javnost stalno obrača s političnim materialom, ki prihaja v poštn nabiralnike. To je nedopustno poseganje v lokalno politiko, kot da ne premoremo politične opozicije, ki podjetju čvrsto

stoji ob strani. Ali je podjetje presodilo, da ta v svojih stališčih ni dovolj prepričljiva in zato izgublja podporo še zadnjih okoljskih omahljivcev? Če se je v nekih drugih časih politika neposredno vmešavala v gospodarstvo, se danes v Moravčah gospodarstvo vmešava v lokalno politiko in s tem neposredno ogroža demokratične standarde. To je nesprejemljivo.

Ministrovo mešetarjenje

Velik vpliv na ravnanje podjetja ima več kot očitna tiha podpora aktualne državne oblasti. Z nastopom okoljskega ministra Andreja Vizjaka se je pritisk podjetja Termit na Moravče okrepil, saj je minister jasno stopil na stran kapitala. S špekulacijo najetega pravnega svetovalca dr. Senka Pličaniča je uspel doseči, da je bila "Lebnova" raziskava izničena s pravno redefinicijo tal in zadeva vrnjena na začetek. To je potem demantirala dr. Vasilka Sancin, pravna izvedenka za okoljsko zakonodajo, ki jo je za mnenje pooblastila Občina Moravče, a do spremembe ni prišlo, kar kaže na politično in ne strokovno ravnanje ministra. Pa vendar, sporna redefinicija tal podjetja ne odvezuje dolžnosti, ki so mu bile odrejene za sanacijo stanja, a se ta ne izvaja, nasprotno, dovoz odpadkov se iz tedna v teden spet povečuje in dodatno obremenjuje lokalne vodne sisteme, ki bi jih morali po načrtih ARSO fizično ločiti od deponije. Sprememba na terenu je opazna le v tem, da je območje prvotnega odlaganja danes prekrito z jalovo zemljinjo, sporno odlaganje pa se izvaja na drugem, očem bolj skritem območju.

Na razpotju

Dragi sokrajani, pred nami so odločilni časi. Odločitev, ali bomo očistili dolino in priskrbeli lepšo prihodnost našim otrokom ali pa bomo pustili nadaljnje izčrpavanje naših naravnih in človeških virov, je odvisna od nas samih. Ne smemo dopustiti, da argument moči v nedogled zmaguje nad močjo argumentov! Vsak naj po svojih močeh prispeva kamenček v mozaiku naše skupne prihodnosti.

Nekaj utrinkov z dejavnosti Čebelarskega društva Moravče

BESEDILO: BARBARA AVSEC, FOTOGRAFIJI: IRENA URBANIJA, BARBARA AVSEC

Kakor hitro se je epidemiološka slika izboljšala, smo čebelarji pričeli oponašati naše čebele. Najprej smo na delovni akciji očistili in uredili notranjost in okolico čebelarskega doma. V nedeljo, 30. maja 2021, smo se srečali na Občnem zboru, ki smo ga v skladu z navodili NIJZ izpeljali kar v dvorani Kulturnega doma. Člane društva smo seznanili z opravljenimi aktivnostmi v lanskem letu, potrdili sestavo novega Upravnega in Nadzornega odbora društva in zbrali naročila za skupinsko nabavo sladkorja, ki smo ga letos že zelo zgodaj potrebovali, da smo v času deževja z njim krmili čebele, ki v naravi niso mogle dobiti hrane.

Junijska razstava

Tudi letos smo odprli vrata našega Čebelarskega doma in vas 11. junija povabili na ogled razstave orodja, predstavitev življenja čebel in dela čebelarjev. Obiskalo nas je kar nekaj skupin vrtčevskih otrok in učencev iz prve triade OŠ Jurija Vege. Najbolj zanimiv je bil ogled živih čebel v steklenem panju, ki omogoča, da obiskovalci čisto od blizu in brez nevarnosti vidijo matico in opazujejo premikanje čebel po satju. Po ogledu poskrbimo tudi za lačne želodčke, saj obiskovalce postrežemo s kruhom in medom, piškoti in sokom.

Odprtje novega apiterapevtskega čebelnjaka

Vpetek, 18. junija, smo se predstavniki društva udeležili slovesne odprtja apiterapevtskega čebelnjaka ČD Domžale. Postavili so ga poleg čistilne naprave Domžale-Kamnik. Pripravili so zanimiv kulturni program, nam razkazali njihov novi večnamenski čebelarski dom in krasen medovit vrt pred njim.

Strokovna ekskurzija na Goriško

Vspremljanju znanega čebelarja in turističnega vodnika Franca Šivica smo se v nedeljo, 27. junija, odpravili na strokovno ekskurzijo na njegovo turistično čebelarstvo v Šempas. Med potjo nam je povedal nekaj zanimivosti o Goriški, njeni zgodovini, podnebju, gospodarstvu, kulturi. Med vožnjo je pokazal, kje so rastišča za čebele zanimivih drevesnih vrst in razložil, kako so na Madžarskem s selekcijo vzgojili vrsto robinije (napačno jo poimenujemo kar akacija), ki jo gojijo zaradi ravnih debel. Les uporabijo za izdelovanje vrtnega pohištva, saj je izredno trajen in odporen na vremenske vplive. Ta madžarska robinija cveti običajno kasneje kot ostale vrste, tako čebelarji podaljšajo pašno obdobje, kot

stranski produkt gojenja lesa pa pridobivajo ogromno akacijevnega medu in so zato največji izvoznik tega medu na svetu.

V Šempasu smo si ogledali stari del vasi, se ustavili na dvorišču 400 let stare vinogradniške kmetije Batič, pot nadaljevali mimo farne cerkve sv. Silvestra do turističnega čebelarstva našega vodnika. V prijetni senci na verandi svoje hiše nam je predstavil njegov način menjave matic in sonaravnega zatiranja varojev, nato pa nas povabil na ogled foto galerije njegovih čebelarskih slik in še v manjši muzej orodja in čebeljih pridelkov. V njem smo obudovali zbirko maket čebelnjakov iz vse Slovenije, ki so jih pred leti na pobudo ČZS izdelovali dijaki različnih lesarskih šol. Po ogledu nas je avtobus odpeljal še do parcele, na kateri so posajene različne vrste sadnega in medonosnega drevja, grmičevja in rastlin, ki ponujajo pašo za njegove čebele.

Po kosilu smo si ogledali še kraški arhitekturni biser Štanjel. Med ogledom vasi smo se ustavili tudi pri tamkajšnjem čebelarju Jožefu Švaglju, ki nam je pokazal njegov izvirni »medomat« in rekonstrukcijo Fabianijevega čebelnjaka, ki stoji pod obrambnim stolpom. V razgledišču s senčnico nam je predstavil arhitekta Fabianija in njegovo inovativno arhitekturno zasnovo znamenitega Ferrarijevega vrta. Nato nas je popeljal še po ozkih uličicah Štanjela in razložil, kako so v preteklosti gradili to terasasto naselje.

Ta dan smo izvedeli marsikaj zanimivega, saj je Franc Šivic zelo prijeten sogovornik z ogromno znanja in izkušenj, ki si jih je nabral doma in po svetu. Čebelarji ga poznamo kot pisca in prevajalca mnogih strokovnih prispevkov v čebelarskih revijah, kot dolgoletnega podpredsednika ČZS ter predsednika organizacijskega odbora zelo uspešnega svetovnega čebelarskega kongresa Apimondia leta 2003 v Ljubljani. Večina ga pozna kot avtorja izjemnih čebelarskih fotografij, poznane po celem svetu, za katere je prejel več mednarodnih nagrad.

Mali nogomet v Češnjicah

B. in F.: DRUŠTVO KRAJANOV ČEŠNJC

Vsoboto, 26. junija 2021, je Društvo krajanov Češnjic organiziralo turnir v malem nogometu. Tekme so potekale ves dan, saj se je prijavilo kar 16 ekip. Kljub vročini in soncu so prikazale odlično igro.

Prvo mesto je osvojila ekipa FC Roje, drugo Ballersi in tretjo ekipa BamBam.si. Ekipa Picerije Jurka je osvojila 4. mesto. Zmagovalne ekipe so prejele pokal in denarno nagrado, ekipa, ki je osvojila 4. mesto, je dobila tolažilno nagrado.

Društvo se zahvaljuje vsem članom, ki so pomagali pri pripravi prostora, in sponzorjem, ki so olajšali finančno breme turnirja. Hvala tudi vsem gledalcem in navijačem, ki so si prišli ogledat tekme in spodbujat svoje favorite.

Zahvala gre tudi županu dr. Milanu Balažicu za izkazano podporo in dr. Nini Krajnik, ki je podelila pokale in nagrade.

Zemljišče Rekreativnega centra Cegunca prešlo v upravljanje Društvu krajanov Spodnjega in Zgornjega Tuštanja

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: BOJANA DORIČ

Praznovanje praznika dela si težko zamišljamo brez prvomajskega srečanja na Cegunci, a zaradi epidemije covid-19 srečanja že drugo leto ni bilo.

Od leta 1994 do leta 2009 so potekala srečanja na gradu Tuštanj, leta 2010 pa so organizatorji postavili velik šotor na novi lokaciji, imenovani Cegunca. V letu 2007 so začeli krajanje s sanacijo zaraščenega predela ob levem bregu Rače na mestu nekdanje opekarne. Pridni člani društva so tri leta urejali zemljišče in odstranjevali gradbene ostanke, avtomobilske dele, drevesa, grmičevje, travo, ravnali zemljo in izsuševali močvirni del. V bližini so postavili brunarico in uredili prostor, ki je bil namenjen rekreaciji skozi vse leto. Ker je zemljišče na Cegunci prešlo v roke Sklada za kmetijska zemljišča, je na podlagi dogovora z Občino Moravče in Društvom krajanov Sp. in Zg. Tuštanja, Občina pokazala interes do tega zemljišča. Z veliko truda je bila v letu 2020 urejena sprememba lastništva. Kljub temu da so bili pogovori uspešno zaključeni v letu 2020, do predaje listine ni prišlo zaradi epidemije covid-19.

V sredo, 30. junija 2021, je bila v brunarici na Cegunci manjša slovesnost, na kateri je župan dr. Milan Balažic predal predsedniku Društva krajanov Sp. in Zg. Tuštanja Franciju Cerarju Listino o predaji zemljišča za 5 let z možnostjo podaljšanja pogodbe z aneksom. Novi najemniki so obljubili, da bodo koristili zemljišče v rekreativne namene in upravljali z njim kot dober gospodar. Predaje listine so se udeležili tudi občinski svetniki in člani Upravnega odbora Društva krajanov Sp. in Zg. Tuštanja. Po končani predaji je potekalo krajše srečanje in pogovor ob zakuski.

Koncert Peškega okteta ob kresni noči

BESEDILO: ALEKSANDRA URANKAR

»Žive naj vsi narodi, ki hrepene dočakat dan ...« smo začeli letošnji koncert Peškega okteta ob kresni noči. Ne po naključju, temveč z gorečim voščilom naši domovini za 30 let in s srčno željo, naj se jih nabere še veliko, veliko več.

Koncert je začel slavnostni govorec Bogomil Brvar, domoljub, ki je povedal, kaj se je dogajalo pred 30 leti, saj je bil soudeležen v osamosvojitveni zgodbi. Po nekaj domoljubnih pesmih, kot jih pevci Peškega okteta znajo odlično zapeti, je sledil zabavni pro-

gram z gostjami. Manca Barlič, desetletna deklica, je igrala na klavir, nato pa so tri dekleta, dijakinje Srednje zdravstvene šole zapele in zaigrale nekaj zabavnih pesmi. Takrat so nas zasrbele noge in dlani in si nismo mogli kaj, da ne bi ploskali in vzklikali na ves glas že kar med njihovim prepevanjem. Za piko na i pa sta nastopili še Katja Kos in njena prijateljica Petra, ki sta štiriročno zaigrali na klavir. Nadaljevali so fantje Peškega okteta z ubranim petjem. Z minuto molka in z izvedbo njegove avtorske pesmi (besedilo in glasba) Pozdrav Moravški dolini smo se spomnili tudi njihovega prvega glasbenega mentorja Mira Capudra, ki je v zadnjem letu sklenil svojo zemeljsko pot.

Letos smo se že dvanajstič zbrali v kamnolomu nad Pečami, kjer se je trlo obiskovalcev. S svojo prisotnostjo so nas počastili župan občine dr. Milan Balažic ter župnika Kancijan Čižman in Bogdan Dolenec, program pa je letos krstno povezovala Aleksandra Urankar. Ob koncu koncerta aplavz ni pojenjal in so morali pevci še nekajkrat na oder.

Čarobnost poletnega, toplega večera in prelepe naravne kulise kamnoloma vsako leto pritegne več obiskovalcev in komaj čakamo, da se ob letu osorej spet srečamo.

Pohod k spomeniku na Limbarsko goro

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: VOJKA REBOLJ

Na podlagi statuta in sprejetega načrta ZB za vrednote NOB Moravče so se pohodniki odpravili k spomeniku pri Trdinovih na Limbarski gori. Napis na spomeniku sporoča, da se je na tem mestu 30. septembra 1943 preformirala Šlandrova brigada. Na vrtu Trdinove domačije se je takrat zbralo okrog 300 dobro oboroženih partizanov.

V današnjem času se udeleženci spominov na dogodke iz partizanskega boja zahvaljujejo ljudem, ki so osvobodili domovino. To je del naše zgodovine, ki ga priznava tudi Evropa in si zasluži spoštovanje. Zaradi hude vročine starejši na srečanje pri spomeniku niso zmogli peš in so se na goro pripeljali. Položen je bil venec, predsednik Rebolj je spominu namenil nekaj besed.

Moravško združenje se Trdinovim zahvaljuje za gostoljubje, PGD Moravče pa za izposajo miz.

Redni občni zbor Združenja borce za vrednote NOB

BESEDILO: VOJKA REBOLJ

Včetrtek, 20. maja, so se člani moravškega združenja zbrali na občnem zboru upoštevajoč navodila NIJZ, torej ob upoštevanju PCT. Ker je po statutu združenje nevladna organizacija v javnem interesu na področju vojnih veteranov, se poroča o delovanju pristojnima inštitucijama ZZB in MORS za pretekli dve leti in posreduje program za prihodnji dve leti. Občni zbor je poročilo in program potrdil.

Tako da ob ugodnih ali večinoma normalnih pogojih lahko pričakujejo izvršitve načrtovanega. V tem letu se je v okviru možnega izvršila svečanost v namen praznovanja 80-letnice OF in padlim nad Češnjicami. Izvršen je bil tudi pohod k spomeniku na Limbarsko goro. Načrtovana je še spomin-ska svečanost pri spomeniku v Polsnikovem dolu, pohod do spomenika na Vrhpoljah in komemoracija v Moravčah. V preteklem in tekočem letu je bilo za obiske okoliških prireditev ZB zelo malo možnosti. Kar se tiče finančnih sredstev za urejanje spomenikov, se bo pač v tem okviru tudi delovalo. V preteklem letu so se združenju pridružili štirje člani, devet jih je umrlo.

Občni zbor je bil dobro obiskan.

Občni zbor Društva upokoencev Moravče

BESEDILO: VOJKA REBOLJ

Ob letošnjem občnem zboru starejših je bilo skoraj gotovo na prvem mestu veselje ob snidenju članov v večjem številu. Potrdili so poročila predsednice in finančnice za preteklo leto ter tudi napovedi za tekoče leto. Da bi se le izšlo, tako kot se načrtuje! Osamljenost in zaprtost starejši zelo težko premagujejo. Preteklo leto je umrlo veliko članov, tudi zaradi bolezni covid-19.

To leto si močno želijo izletov, ki jih preteklo leto skoraj niso smeli imeti. Spoznali so mlado harmonikarico, ki bo igrala na vajah folklorne skupine. Tako je bilo po uradnem delu tudi veselo.

Da bi le tako ostalo!

Ladjica Rečni pirati za Društvo upokojencev

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: VOJKA REBOLJ

Nekajkrat so člani Društva upokojencev Moravče že bili na ladjici na Ljubljani – Rečni pirati. Tudi letos so se odločili, da se popeljejo skozi mesto. Lepo je videti številne mostove, ki imajo zanimivo zgodovino. Vodja ladjice »Rečni pirat« pove marsikatero zanimivost, na primer o mostu, kjer so s ključavnicami zaklenjene številne ljubezni, pa o mostu, kjer so namakali goljufive peke. Tudi rečno obrežje z mogočnimi stavbami je s te perspektive izredno lepo videti. Brez takšne vožnje si skoraj ne moreš predstavljati v celoti lepote našega glavnega mesta. Hkrati si izletniki privoščijo piknik na vodi s štirimi ali petimi zaporednimi obroki in pijačo skoraj po želji. Triurna vožnja je tudi čas za medsebojno druženje, ki se ga člani Društva upokojencev radi udeležijo. Ko so se pri Tromostovju izkrcali, so rekli, da bodo tako plovbo še ponovili.

VABILO

DRUŠTVO UPOKOJENCEV MORAVČE

vabi na

POHODNIŠKI IZLET DO PLANINSKEGA DOMA GORE, DOL NAD HRASTNIKOM

Za več informacij pokličite na telefon
031 634 377.

Prijavite se do 4. avgusta 2021.

Vljudno vabljeni!

VABILO NA IZLET

DRUŠTVO UPOKOJENCEV MORAVČE

vabi 14. avgusta 2021 na

IZLET – SPLAVARJENJE NA DRAVI.

Za več informacij pokličite na telefon
031 634 377.

Prijave sprejemamo do 6. avgusta 2021.
Vljudno vabljeni!

Odbor

VABILO

DRUŠTVO UPOKOJENCEV MORAVČE

vabi na ogled

ZELIŠČARSKE RAZSTAVE, ZELIŠČNIH IZDELKOV IN ZELIŠČNEGA VRTA

**v naš društveni dom na
Trgu svobode 5 v Moravčah
v soboto, 7. avgusta 2021,
od 9. do 19. ure.**

Pri ogledu bodo članice zeliščarske sekcije
na razpolago za razlago.

Veseli bomo, če si boste lahko vzeli čas
in boste z nami med zelišči,
ki vedno pridejo prav.

Verjamemo, da vam ne bo žal.

Veselimo se srečanja z vami
in vas lepo pozdravljamo!

*Poskrbeli bomo tudi za ravnanje v skladu
z navodili NIJZ.*

Rokodelska ekskurzija v Zasavje

BESEDILO in FOTOGRAFIJE: BOJANA DORIČ in TATJANA ČOP

Tudi v času omejitev gibanja in druženja smo se rokodelci Moravške doline redno srečevali preko elektronskih medijev. Izvajali smo delavnice na daljavo, sodelovali s svojimi izdelki na raznih razstavah, razpisih in natečajih, predvsem je vsak na svojem področju izdelal veliko unikatnih izdelkov. Ker pa smo pogrešali osebni stik, izmenjavo mnenj, zgodb, smo se z veseljem udeležili poučne ekskurzije, ki smo jo ob sproščanju epidemičnih ukrepov izpeljali od Litije do Podkuma.

Pogled na Litijo
Fotografija: TIC Litija

Šmartno pri Litiji
Fotografija: TIC Litija

Litija – tako blizu, a tako malo poznana

Vsoboto, 5. junija 2021, smo se zbrali na avtobusni postaji v Moravčah in po prisrčnih pozdravih vseh udeležencev začeli potovanje. Pot nas je vodila preko Vač in Hotiča v Litijo, kjer sta nas že čakali lokalni vodički Barbara in Mojca iz Turističnega informativnega centra Litija. Zaželeli sta nam dobrodošlico in za uvod predstavili osnovne podatke o občini Litija.

V staro mestno jedro smo šli čez Savo po mostu, ki je nadomestil leseni most. Slednjega so postavili leta 1855 in je prispeval k videzu Litije s svojo veličastno podobo, obenem pa je Litjanom olajšal prehod med Gradcem na levem in Litijo na desnem bregu. Do takrat so namreč za prehod z enega brega na drugega uporabljali čolne (brode), ki so jih krmarili izkušeni brodarji. Leta 1973 je stari most nadomestil nov, z betonsko konstrukcijo in sicer nekaj metrov nižje.

Plečnikov spomenik padlim

Pod hribom Sitarjevec smo se ustavili v bližnjem lokalnu in se okrepčali z jutranjo kavico. V bližini stoji Plečnikov spomenik padlim med NOB, ki smo si ga tudi ogledali. Plečnik je spomenik zasnoval v letih 1950 in 1951; tedaj je bil tudi postavljen. Jože Plečnik je s sodelavcema Tonetom Bitencem in Jožetom Kregarjem pripravil tri inačice spomenika na treh različnih lokacijah v Litiji. Na podlagi javne razgrnitve in ankete je bila izbrana

lokacija na Trgu svobode. Spomenik v obliki stebra stoji na masivnem podstavku, obdanem s štirimi kamnitimi konfini. Steber je sestavljen iz polkrožnih klesancev, razporejenih v obroče. Na njih so imena padlih borcev in talcev v drugi svetovni vojni, in sicer iz Litije, Brega in Podšentjurja. Na vrhu spomenika je korintski kapitel z rastlinskim okrasjem, na kapitlu pa stebriček s »pozlačenim« plamenom. Ploščad, na kateri stoji spomenik, se pod hribom konča s podpornim kamnitim zidom in stopnicami, ki jih krasijo stebrički.

Pestra zgodovina majhnega mesta

Vstarem mestnem jedru Litije, na Valvazorjevem trgu, stoji farna cerkev sv. Nikolaja, do katere smo se sprehodili in se z njeno zgodovino seznanili ob pripovedovanju vodičke Mojce in župnika. Na mestu sedanje cerkve je bila najprej pokopališka kapela,

ki je bila večkrat predelana in hkrati razširjena. V listinah je cerkev prvič omenjena leta 1522. Cerkev se je širila do današnje podobe po posameznih fazah od leta 1997 do danes. K dokončni notranji podobi litijske cerkve je odločilno prispeval jezuit Marko I. Rupnik s postavitvijo mozaika Jezusovega spreminjenja na gori na steni prezbiterija in s križevim potom. Nato smo si ogledali tudi najstarejšo stavbo v Litiji, Farbarjev Turn, s pravo sončno uro.

Prva pisna omemba Litije sega v leto 1145, ko naj bi oglejski patriarh podaril stiškemu samostanu nekaj kmetij v okolici Litije. Kot trško središče je imela Litija predvsem status trgovskega in sejmarskega središča. Najstarejša stavba v mestu je Farbarjev Turn z zanimivo sončno uro, ki je zaščitena kot kulturni spomenik lokalnega pomena. Čas nastanka ni znan, se pa v 14. in 15. stoletju kot lastniki že omenjajo Ortenburžani in grofje Celjski. Pisni viri navedajo, da je Litija dvakrat skoraj pogorela do tal, leta 1528 so trg in njegovo okolico opustošili Turki in tudi kuga ni prizanesla njegovim prebivalcem, saj je morila kar dvakrat – leta 1576 in leta 1646. (vir: <https://www.obcan-litija.si/litija-zgodovina.php>)

Vodička Barbara nas je nato vodila do Mestnega muzeja v Litiji, kjer se ukvarjajo z raziskovanjem, dokumentiranjem in ohranjanjem kulturne dediščine.

Tam nas je najprej pozdravila predsednica Društva univerze za tretje življenjsko obdobje za Litijo in Šmartno Milena Dimec. Z društvom sodelujemo v projektu Kozlovska sodba v Višnji Gori in na rokodelskem dnevu na gradu Tuštanj, 29. 8. 2021 bodo naši gostje. Kustosinja muzeja nas je nato vodila po depojih muzeja in nam predstavila posebnosti in zgodovino kraja in okolice skozi čas.

Rudnik, ki je vzel številna življenja

Po ogledu muzeja je bil pred nami zanimiv ogled rudnika Sitarjevec, imenovan po hribu Sitarjevec, ki se dviga nad Litijo in v sebi skriva 42 kilometrov gosto prepletenih rudniških rogov. Rudnik Sitarjevec v Litiji velja za enega večjih, najstarejših in zelo bogatih rudnih nahajališč pri nas. Prvi pisni vir o rudarjenju v okolici Litije je iz leta 1537.

V njem so pridobivali predvsem svinčevo in živosrebrno rudo. Kopali so tudi rudo, ki je vsebovala cink, baker, železo, barit in minerale. Rudnik danes skriva edinstvene kapniške strukture, kot so stalaktiti, stalagmiti, kapniške zavese in cevaste stalaktite, ki so edinstveni v Evropi in so med

najhitreje rastočimi v svetovnem merilu. Rudnik je bil dejaven še leta 1965, ko so ga zaradi zmanjševanja zaloga rude, zastarele tehnologije in težkih pljučnih obolenj rudarjev zaprli. Za turistične namene so rudnik odprli leta 2017, ko se je po dobrih 50 letih prebudil iz pozabe in ponudil številne možnosti za razvoj doživljajskega turizma. Ogledali smo si Izvozni rov, ki je dolg 100 metrov in izvedeli vse o načinu rudarjenja, rudarskih pripomočkih in življenju rudarjev.

Po zanimivem ogledu rudnika smo se odpeljali v bližnje Šmartno. V knjižnici so nas čakale šmarske vezilje, ki so pripravile razstavo svojih del. Občudovali smo lahko čudovite vezene in klekljane izdelke, rokodelke, ki tudi same vezemo, smo z njimi izmenjale mnenja in izkušnje. Ker je bil že čas za kosilo, smo se v Šmartnem v gostilni Maček v prijetnem naravnem okolju okrepčale zokusnim golažem.

Muzej na podu na Medvedovi domačiji pod Kumom

Naše raziskovanje se je nadaljevalo na Kumljanškem. Kmalu potem, ko smo za sabo pustili most čez Savo, ki pelje v Zagorje, smo zavili desno

zasavske hribe. Namenjeni smo bili v vas Podkum, po starem Sveti Jurij pod Kumom ali Šentjur. Vendar smo v Jazbinah, zadnjem zaselku pred Podkumom, izstopili in se po gozdni poti odpravili najprej na Medvedovo domačijo.

Stoletja dolgo so tam dobro gospodarili Medvedovi. Najstarejša letnica, ki so jo do sedaj našli, je vklesana na ostanku hrastovega portala. Takrat se je pisalo leto 1768. Najstarejši dokument, ki je bil v Medvedovi zapuščini, pa je iz leta 1789. Sicer je Hinko Medved v zapisih o družini navedel, da je bil prvi gospodar na kmetiji Matija Medved, rojen leta 1655.

Medvedovi so veljali za trdno družino in so bili spoštovani. Zadnji župan Sv. Jurija pod Kumom (pred prihodom Nemcev med drugo svetovno vojno) je bil Hinko Medved. Do druge svetovne vojne je bila pri Medvedovih tudi gostilna. Po vojni so nekateri potomci z družinami zapustili rodno Zasavje in se podali s trebuhom za kruhom čez Atlantik v Kanado in ZDA. Na koncu sta na kmetiji ostali dve sestri – Filomena, ki je bila lastnica kmetije, in Francka. Ker nista imeli otrok in ni bilo dedičev, je Filomena leta 1997 predala kmetijo zdravniku Rudiju Zupanu, ki je za obe sestri skrbel. »V razširjeni družinski sestavi smo se dogovorili, da se registriramo kot zasebni zavod, ki bo skrbel za ohranjanje dediščine in s tem seznanjal čim večje število ljudi. Posebno pozornost namenjamo mladim, ki šele oblikujejo svoj odnos do preteklosti. Želimo, da dediščino, ki smo jo prejeli v varstvo, ohranimo in jo pokažemo vsem, ki jih zanimajo sledovi minulega časa,« je povedal Rudi Zupan.

Hiša, vsa gospodarska poslopja in vrt pred hišo so pod zaščito Zavoda za spomeniško varstvo in so vpisane v Register kulturne dediščine Republike Slovenije. Predstavljajo kulturno, etnološko in etnografsko dediščino. Ko je domačijo prevzel Rudi Zupan, je bilo potrebno nekatera poslopja nujno prenoviti. Prenova se je začela leta 1999, prva javna (LEADER) sredstva pa so prejeli leta 2012, in sicer preko Lokalne akcijske skupine (LAS) Zasavje za projekt Etno Medved.

Tako nam je Rudi Zupan na dvorišču pred hišo predstavil zgodovino Medvedove kmetije, katere

lega je res idilična in jo krasi izjemen gartelc (ograjen vrt) z različnimi rožami, med katerimi so junija izstopale potonike v številnih različicah. Nato smo si ogledali muzej obrti na obnovljenem podu. Včasih so velike kmetije poskušale čim več same narediti. Zima je bil pravi čas za izdelavo različnih orodij, popravila obutve, šivanje novih oblek ipd. Vse, kar se nahaja na podu, je Rudi Zupan našel na kmetiji in skrbno obnovil, razstavil ter opremil z jasnimi razlagami.

Pika na i v Hiši domačih okusov Čop

Ko smo potešili radovednost, smo se odpravili mimo Medvedove kapelice, blagoslovljene na dan razglasitve samostojne države leta 1991 in se obrnili proti jugu v smeri našega končnega cilja – vasi Sveti Jurij pod Kumom oz. Podkum. Ustavili smo se še pri kapelici družine Čop nedaleč od farne cerkve, katere notranjost krasijo modre hortenzije iz krep papirja, ki jih je naredila naša rokodelka Marija Šmidovnik.

Sveti Jurij pod Kumom (Šentjurij) prvič omenjajo v pisnih virih v drugi polovici 13. stoletja. Župnija je bila sprva del svibenske župnije, leta 1806 pa je postala samostojna. Žal je po 214 letih izgubila ta status in je danes ponovno del svibenske župnije. Kot zanimivost naj napišemo, da je bil predzadnji župnik samostojne župnije Podkum zdajšnji moravški župnik Kancijan Čižman.

Strokovno ekskurzijo smo sklenili v Hiši domačih okusov Čop s kulinarično delavnico in degustacijami značilnih zasavskih jedi ter ogledom glampinga. Prijazno nas je sprejela Marija Čop, ki nam je uvodoma predstavila gostilno. Med potjo proti Moravški dolini smo vsi soglašali, da ni potrebno oditi daleč, da bi videl lepe in zanimive kraje ter spoznal srčne ljudi.

Rokodelski kotiček

BESEDILO: **BRANKA BIZJAN**, FOTOGRAFIJE: **ROKODELCI**

Rokodelci smo bili v času epidemije aktivni predvsem doma. Delali smo na daljavo in si delili navodila in video delavnice. Zadnji vikend v maju smo izkoristili za vsakoletni rokodelski tabor, ki smo ga izpeljali na prostem ob planinskem domu. Vsi veseli, da smo se ponovno srečali, smo s seboj prinesli izdelke, ki smo jih delali v času »korone« in nadgradili manjkajoče znanje v posameznih fazah dela. Veliko smo se pogovarjali in načrtovali delo do konca leta.

Podpredsednica Branka Bizjan je vse navzoče obvestila, da so nas pri Ministrstvu za kulturo vpisali

bližnjo Litijo in Podkum. Od 7. do 11. junija je bila v Cankarjevem domu **13. razstava ČAR LESA**, za katero so bili izbrani štirje leseni izdelki Vedrane in Matjaža Golorej. Pletarski izdelek je na potujoči razstavi po Sloveniji in ga bo možno videti tudi na Mednarodnem obrtnem sejmu v Celju.

Posneli so nas pri delu

Letos poteka 200 let od ustanovitve Narodnega muzeja dežele Kranjske, ki je hranil tudi prve etnografske zbirke. V sodelovanju s kustosinjo Slovenskega etnografskega muzeja mag. Adelo Pukl je ekipa RTV Slovenija posnela dokumentarni film o 200. obletnici Narodnega muzeja. Enega od kadrov so posneli pri planinskem domu Ušte, kjer smo

v **Register nesnovne kulturne dediščine** še za tri t.i. enote, in sicer za pletarstvo, za slovensko čipko in za idrijsko čipko. Že prej pa so nas vpisali za izdelovanje rož iz krep papirja. Na te vpise smo ponosni in poudarek na naši prireditvi **Rokodelski dan na gradu Tuštanj v nedeljo, 29. avgusta 2021, bodo imeli prav ti izdelki.**

Od medgeneracijskega centra od Zasavja do Cankarjevega doma

Rokodelci radi sprejmemo povabila na različna praznovanja, tako smo se 3. junija udeležili praznovanja v Medgeneracijskem centru Bistrica, v Domžalah in z našimi izdelki in prikazom izdelovanja starejšim popestrili praznovanja. Prvo soboto junija smo se odpravili na strokovno ekskurzijo v

izdelovali rože iz krep papirja, klekljali in pletli košare. Za te spretnosti je namreč naše društvo vpisano v Register nesnovne kulturne dediščine pri Ministrstvu za kulturo kot nosilec znanj.

Izdelki, primerni tudi za plemiče

Desetega junija smo se predstavili na odprtju gradu Preddvor, ki ga s pomočjo lokalne skupnosti obnavlja Zavod za turizem in kulturno dediščino Grof in grofica, kjer je bilo veliko zanimanja za našo nesnovno kulturno dediščino, ki jo ustvarjamo in svoje delo z veseljem prenašamo na vse generacije.

Čez poletje nas čakata še dve predstavitvi ob Bukovniškem jezeru in veliko priprav na našo osrednjo prireditev Rokodelski dan na gradu Tuštanj ter druga gostovanja po Sloveniji.

Grad Tuštanj je gostil letošnjo valet

BESEDILO: IZA LAVRIČ

Vponedeljek, 14. junija 2021, smo se učenci devetih razredov z valetu poslovili od osnovnošolskih klopi. Letošnja valeta je bila posebna iz dveh razlogov. Prvi je ta, ki nas spremlja že dobro leto – pandemija. Zaradi nje smo morali pripraviti drugačne plesne točke in omejeni smo bili s številom obiskovalcev, ki so lahko prišli na našo slovesno prireditev.

Da je bila valeta zares slovesna, pa je poskrbela druga posebnost, in to je bil kraj dogodka. Prvič se je valeta dogajala v atriju gradu Tuštanj pri družini Pirnat.

Učenci smo poskrbeli za pester in prijeten program, ki je bil paša za oči in ušesa. Veseli smo, da so se našemu vabilu odzvali učitelji, ki so nas spremljali in se trudili z nami skozi vseh devet let.

Našemu povabilu se je odzval tudi župan dr. Milan Balažic in nam posredoval besede vzpodbude in pohvale.

Še enkrat se zahvaljujemo vsem, ki so vlagali v nas zadnjih devet let in so zaslužni, da sedaj ponosno in pogumno stopamo proti vratom odraslosti.

Kulturna šola

BESEDILO: SANJA PODGORNİK, kulturna koordinatorica

Na naši šoli smo zelo dejavni tudi na področju kulture, in sicer imamo več pevskih zborov, dramsko in gledališko skupino, uspešni smo na likovnem področju, s kulturnimi točkami večkrat sodelujemo tudi na prireditvah in dogodkih v širši okolici. Osnovne šole, ki glede številčnosti in kakovosti izkazujejo nadpovprečno aktivno kulturno udejstvo vanje učencev in njihovih staršev, starih staršev ter mentorjev v sklopu občinskih dejavnosti, ki niso del šolskega kurikula, prejmejo naziv KULTURNA ŠOLA.

Z letošnjim šolskim letom nam je ta naziv potekel, tako da smo zbrali, uredili in poslali zahtevano dokumentacijo, s katero izkazujemo svoje široko udejstvovanje na kulturnem področju.

Zadnji teden šolskega leta smo prejeli veselo novico, da smo uspeli pridobiti naziv kulturna šola za obdobje nadaljnjih štirih let.

Tekmovanje Logična pošast

BESEDILO: TJAŠA JAKLIN VESEL,
vodja tekmovanja

Namen tekmovanja Logična pošast je razvijanje veščin logičnega razmišljanja preko razvedrilnih nalog in problemov polnih zabavnih izzivov, s poudarkom na matematični logiki.

Šolsko tekmovanje je potekalo na OŠ Jurija Vege v petek, 7. maja 2021. Na tekmovanju je sodelovalo 76 učencev od 1. do 9. razreda. Učenci so bili uspešni in prejeli 29 bisernih priznanj, 39 bronastih priznanj in 8 priznanj. Na državno tekmovanje, ki je potekalo v petek, 21. maja 2021, se je uvrstilo 22 učencev.

Zlato državno priznanje je prejela **Maša Jamšek** iz 2. b razreda.

Srebrno državno priznanje so prejeli:

Zala Snoj, 1. a,
Žan Kotnik, 1. b,
Zala Jančik, 2. a,
Maja Primc, 2. a,
Kevin Val Kosi, 4. a,
Alen Rožanec, 4. b,
Lovro Jančik, 4. b,
Boštjan Karažija, 5. a.

Vsem sodelujočim na tekmovanju iskreno čestitamo!

**Učenci v
angleščini
komunicirali
z vrstniki
iz tujine**

BESEDILO: DAŠA VIDIC*

Letošnje šolsko leto nas je prisililo v izpopolnjevanje v rabi informacijsko-komunikacijske tehnologije. Učenci OŠ Jurija Vege so se naučili za pouk na daljavo uporabljati aplikacijo Teams, ki je razširjeno orodje tudi drugod po svetu.

Petošolci s Podružnične šole Vrhpolje smo orodje uporabili za to, da smo navezali stik z vrstniki iz tujine, natančneje iz španske šole iz mesta Albacete. Izbrani učenci so z vrstniki iz Španije prek video konference tedensko komunicirali v angleščini na določeno temo. Začetna vznemirjenost je kmalu prerasla v sproščen klepet, smeh, predvsem pa zelo dragoceno primerjavo dveh različnih kultur, stila življenja, načina šolanja. Čudili so se, da španski vrstniki pridejo v šolo dvakrat dnevno. Našli so tudi kaj skupnega, na primer igranje istih video igrice.

Dejavnosti so se razširile tudi na pisanje razglednic, pripravo mini likovne razstave na temo Španije, posneli smo tudi kratko video predstavitev šole in si jo izmenjali. Vsi učenci so napredovali v ustnem izražanju v angleščini ter pridobili pogum za navezovanje stikov z neznanimi vrstniki. Zato jim čestitamo.

(Daša Vidic je idejna in realizacijska vodja projekta.)

Akcija »Pokloni zvezek«

BESEDILO: MARJANCA PIRC

Slovenska Karitas je pozvala vse šole k sodelovanju pri zbiranju zvezkov za socialno ogrožene otroke. Naša šola se je z veseljem odzvala in pristopila k sodelovanju. Zbirali smo nove zvezke za več kot 12.000 otrok, ki jim Karitas preko poletja pomaga, da se opremijo s šolskimi potrebščinami za novo šolsko leto. Akcija zbiranja je potekala od 10. maja do 11. junija 2021.

Akcije »Pokloni zvezek« se je udeležilo 325 učencev od 1. do vključno 5. razreda, in sicer matična in podružnična šola. Vsi skupaj smo zbrali 220 zvezkov.

Vsak učenec je v šoli prejel razglednico. Na zadnjo stran razglednice je posameznik narisal risbo ali zapisal misel, pozdrav ... za sovrstnika, ki bo zvezek prejel. To razglednico je vložil v darovani zvezek. Zbirali smo nove, velike, črtane zvezke za osnovnošolce.

Iskrena zahvala vsem staršem in učencem ter učiteljem, ki so sodelovali pri zbiranju zvezkov.

Turistični krožek do srebra na državnem tekmovanju

BESEDILO: JOŽI ZAVERŠNIK

Turistični krožek OŠ Jurija Vege Moravče že dolgo sodeluje na vsakoletnem državnem tekmovanju Turizmu pomaga lastna glava, ki ga prireja Turistična zveza Slovenije. Ker je letošnje šolsko leto potekalo v znamenju epidemije, je bila sama izvedba naloge še toliko bolj zahtevna, saj smo se videvali na krožku le preko spleta.

Stari moravški recepti

Tema letošnjega tekmovanja je bila **Moj kraj - moj chef**. Odločili smo se, da bomo v naši raziskovalni nalogi uporabili stare recepte iz Moravške doline in jih predstavili na sodobnejši, bolj privlačen način. Sedemnajst udeležencev krožka se je navdušeno lotilo dela.

Najprej smo opravili pogovore z babicami, od katerih smo izvedeli, katere jedi so bile značilne za naše kraje. Ugotovili smo, da so bile jedi preproste, odvisne od sezonskih živil, od navadnih in prazničnih dni, pa tudi od tega, kako številčna ali premožna je bila družina.

Ker smo se odločili poudariti našo lokalno izvirnost, smo naslov naloge zapisali v moravškem dialektu: *Že wčash je dwabr bwo pa tud dvajns je tko.*

Lokalni pogrinjek

Poiskali smo stare recepte in izmed njih izbrali tri jedi, iz katerih smo sestavili trihodni meni. Pazili smo, da so jedi izvirne, značilne za Moravško dolino in jih lahko pripravimo iz lokalno pridelanih sestavin.

Naš moravški meni je bil sestavljen iz naslednjih jedi:

- suha župa z močnikom,
- moravški šobelj z ušenatim zeljem in
- pečena kaša z jabolčno čežano in medom.

Jedi je pripravila članica našega krožka **Lana Klopčič**, ki se je izkazala kot pravi kuharski chef. Bile so res okusne in mamljive tudi na pogled. Sestavine smo kupili ali pa so jih podarili domačih proizvajalci, ki smo jih v nalogi tudi predstavili: **Levmes, Mlin Rotar, Kmetija Požar, Kmetija pr Matčk, Kmetija Peterka** in **čebelarstvo Urankar**. Jedi smo predstavili na unikatni ročno izdelani keramiki gospe Nataše Arh. S svojim jedilnikom smo navdušili tudi Picerijo Jurka, ki bo poskusila naše jedi (glede na sezonske posebnosti) uvrstiti na svoj jedilnik.

Moravški meni navdušil komisijo

Ker tudi letos nismo mogli predstaviti svojega dela na turistični tržnici, smo to storili preko spletne povezave. S svojim nastopom in zanimivo predstavitevijo smo navdušili strokovno komisijo Turistične zveze Slovenije. Nestrpno smo čakali na razglasitev rezultatov.

Srebrno priznanje smo sprejeli z navdušenjem in zadovoljstvom, saj so učenci naloge v celoti izdelali povsem samostojno. Predvsem pa nas veseli, da smo obudili v življenje nekaj starih, že pozabljenih jedi, ki so nam s svojo izvirnostjo lahko v ponos. Prav tako smo Moravško dolino z našo nalogo vpisali na kulinarčni zemljevid Slovenije.

Pečena prosena kaša z jabolčno čežano

Sestavine:

- 200g prosene kaše,
- 1l mleka,
- jabolka,
- 3 jajca,
- vanilijev sladkor,
- sladkor (po okusu),
- cimet,
- med

Priprava:

Jabolka olupimo, odstranimo peške in naribamo. Stresemo jih v kozico ter pričnemo kuhati.

Proseno kašo stresemo v mleko in jo kuhamo 12 minut.

V kozico z jabolki dodamo sladkor in cimet po okusu. Ko se jabolka do konca razpustijo jih odstavimo in ohladimo. Kuhano kašo ohladimo. Vmešamo ji rumenjake ter ji dodamo še stepene beljake (sneg). Na koncu kuhani proseni kaši dodamo malo sladkorja in vanilijev sladkor.

Razporedimo jo v modelčke in položimo v segreto pečico na 180°C. Pečemo jo približno 30 minut. Nato modelčke vzamemo iz pečice ter jih pustimo, da se ohladijo. Pečeno ohlajeno kašo vzamemo iz modelčkov in okrasimo. Po vrhu dodamo še med.

Učenci OŠ Jurija Vege Moravče z znanjem o prometni varnosti prislužili odlično nagrado!

BESEDILO: URŠKA LISJAK, FOTOGRAFIJE: PROJEKT VARNO NA KOLESU

Program Varno na kolesu je letos že deveto leto spodbujal mlade k varni in dejavni vključitvi v promet ter združil več kot 10.000 učencev iz 140 slovenskih osnovnih šol. Mladi kolesarji in kolesarke z OŠ Jurija Vege Moravče, ki je podpornica in ambasadorka varnega kolesarjenja, so se s svojim ustvarjalnim pristopom k razmišljanju o prometni varnosti in odličnim poznavanjem cestnoprometnih pravil uvrstili na prvo mesto v razpisu A+B in tako osvojili denarno nagrado v vrednosti tisoč evrov.

Moravški kolesarji vsako leto navdušujejo

OŠ Jurija Vege Moravče je dolgoletna poznavalka programa Varno na kolesu in vsako leto navdušuje z odličnimi nalogami. V sklopu oddane naloge za razpis A so učenci v času šolanja na daljavo samostojno analizirali svojo pot v šolo, pri čemer so izpostavili pomanjkanje urejenih kolesarskih stez, določili pa so tudi nevarne odseke, na katerih morajo biti kolesarji še posebej previdni.

Šola je sodelovala tudi pri razpisu B, v sklopu katerega so opravili anketo o priljubljenosti kolesa med učenci. Anketa je potrdila, da je kolo izjemno priljubljeno med moravškimi učenci, a obenem je pokazala tudi veliko potrebo po ustrezni prometni infrastrukturi, ki bi zagotovila še varnejšo kolesarsko izkušnjo. Svoje znanje so učenci v prakso prenesli tudi med številnimi kolesarskimi aktivnostmi, ki so jih organizirali na šoli.

Za svoje izjemne dosežke in prizadevnost pri aktivnem ozaveščanju o varnosti v prometu je šola prejela **denarno nagrado v višini 1000 €**, ki jo podarja družba Butan plin, nosilec programa.

Ob uspešnem zaključku letošnjega šolskega leta je **Tanja Medved, vodja programa Varno na kolesu**, povedala: »Namen programa Varno na kolesu ni le

spoznavanje cestnoprometnih predpisov, ampak tudi spodbujanje mladih, da aktivno razmišljajo o prometni varnosti v svojem kraju in načinih, kako bi lahko le-to izboljšali. Učenci OŠ Jurija Vege Moravče so ponovno pokazali izjemno angažiranost pri ozaveščanju o tej pomembni temi, izjemna pohvala pa gre tudi učiteljem, ki so kljub težavnim razmeram učence čez leto usmerjale in spodbujale.«

25

25. MEDNARODNI EX TEMPORE

BESEDILO IN FOTOGRAFIJE: INGE IVARTNIK

EX TEMPORE

V letošnjem letu je potekal 25. mednarodni EX TEMPORE na temo arhitekturne dediščine v organizaciji OŠ Jurija Vege Moravče. Sodelovalo je preko 120 otrok in mentorjev iz dvajsetih slovenskih šol in štirinajstih šol iz tujine (Latvije, Poljske, Švice, Črne gore, Makedonije, Srbije, Bolgarije in Kanade).

Med 121 deli so bila podeljena 4 zlata, 9 srebrnih in 13 bronastih priznanj, posebno priznanje ter 93 priznanj za sodelovanje. Med dobitniki je **Zoja Larisa Kunavar**, učenka OŠ Jurija Vege, ki je za svoje likovno delo prejela srebrno priznanje.

Zaradi epidemije covid-19 in omejitvenih ukrepov se tokrat nismo srečali v živo in skupaj slikali, pač pa smo se zjutraj pridružili videokonferenci, kjer sva z ravnateljem Matejem Žistom vse pozdravila, nato pa so se udeleženske in udeleženci lotili dela vsak pri svoji šoli in ustvarjali. Ustvarila sem spletno mapo, kamor so mentorji v svoje mape šol nalagali likovna dela in utrinke z ustvarjanja. Likovna dela so poslali tudi po navadni pošti.

Dogodek že 25 let prirejam učiteljica likovne umetnosti **Inge Ivartnik**, zadnjih 14 let je to tudi mednarodna prireditev. Razpis in povezava do galerije likovnih del je dostopna na spletnih straneh OŠ Jurija Vege Moravče in OŠ Dob.

Zahvaljujemo se sponzorjem, ker nam vsakokrat priskočijo na pomoč z materialnimi in finančnimi sredstvi: **trgovini Art Ljubljana, tiskarskemu studiu Napis! in sponzorju, ki noče biti imenovan.**

Zbor članov Društva Šola zdravja tudi letos na daljavo

BESEDILO: NEDA GALIJAŠ, FOTOGRAFIJI: ŠOLA ZDRAVJA

Društvo Šola zdravja (DŠZ) se je tudi letos prilagodilo negotovosti časa in glede na protokolske ukrepe svoj že 12. redni zbor članov izpeljalo v obliki delnih zborov po skupinah, tako kot lani. V preteklih letih je letni zbor članov društvo prirejalo meseca marca v veliki Športni dvorani v Domžalah. Praviloma je bil odziv udeležencev velik, saj se je osrednjega letnega dogodka udeleževalo okoli 1500 članov iz različnih slovenskih krajev, saj skupine Šole zdravja delujejo po vseh slovenskih regijah.

Tokrat so vodje skupin konec maja prejele celotno gradivo in navodila za izvedbo delnega zbora članov po skupinah, zapisnike pa je večina vrnila do konca junija. Iz društva so sporočili, da je izpolnjene zapisnike delnih zborov v roku vrnilo 165 skupin od skupno 233. Zborov se je udeležilo 2416 članov (od skupno 4577). Poudarili so tudi, da so z velikim odzivom članov izjemno zadovoljni, za kar se jim ob tej priložnosti tudi javno zahvaljujejo. To je velika spodbuda za vse tiste, ki se vsakodnevno trudijo, da bi društvo delovalo neovirano, še posebej v teh negotovih časih, ko si vsi prizadevamo, da bi se nastali situaciji prilagajali primerno in odgovorno.

Vsi sklepi so bili sprejeti, med drugim tudi program dela in finančni načrt za leto 2021 ter program dela za leto 2022. V Upravni odbor Društva Šola zdravja sta bili za mandatno obdobje 2021–2024 izvoljeni dve nadomestni članici Silvana Erlih iz Ljubljane in Mirjam Trnkoczy Likovnik iz Pirana, ki ju je zbor članov enoglasno potrdil. Septembra se bosta pridružili lani izvoljenemu članstvu Upravnega odbora DŠZ, ki ga poleg predsednice društva Zdenke Katkič in podpredsednice društva Bernardke Krnc sestavljajo še naslednji člani UO: prof. dr. Feri Habe (Domžale), Helena Španovič (Krško), Marija Gabron (Ptuj), Martina Erman (Kamnik), Alojzija Glavač (Novo mesto) in Matjaž Marinček (Zagradec). Skupinam Društva Šola zdravja se lahko pridružite kadarkoli in kjerkoli, saj jih boste v njihovih prepoznavnih in opaznih oranžnih majicah srečali na

različnih koncih Slovenije. Vadijo zunaj, na svežem zraku, na varni razdalji in ne uporabljajo nobenih pripomočkov. V času epidemije se hitro prilagodijo in redno jutranjo vadbo organizirajo preko Zoom

Tako je bilo prej ...
10. zbor članov v Domžalah

aplikacije. Za vse tiste, ki dostopa do interneta nimajo, pa omogočijo spremljanje vadbe »1000 gibov« preko malih ekranov. V času epidemije so namreč naredili velik korak naprej, saj so združili moči z lokalnimi televizijami in s filmom Društva Šola zdravja »Metoda 1000 gibov« motivirali veliko število prebivalcev, da začnejo vsakodnevno skrbeti za svoje zdravje. Društvo Šola zdravja se lahko pohvali s primerom dobre preventivne prakse, pri čemer ga že šesto leto podpira tudi Ministrstvo za zdravje, ki je prepoznalo njihovo poslanstvo – skrb za ohranjanje in izboljševanje zdravja prebivalcev.

SEZONA

21

22

**NOGOMETNI KLUB TERMIT MORAVČE
VABI VSE DEČKE IN DEKLICE K VPISU
V NOGOMETNI KLUB.**

K vpisu so vabljeni vsi nogometni navdušenci, ki želijo aktivno preživljati prosti čas z željo po telesnem razvoju in si želijo igrati in zabavati. Vsi zainteresirani (od 5. leta starosti naprej) se nam lahko priključite takoj.

Vpis poteka pred treningi posameznih selekcij (glej razpored treningov). Nogometaš potrebuje majico, hlače in nogometno obutev. Za več informacij o vpisu pokličite vodjo mlajših selekcij (Aleš Burja) na

041 925 219.

Mi se že veselimo novih nogometnih dogodivščin. Bodi del njih tudi ti.

www.facebook.com/termit.si

info@nktermit.si
www.nktermit.si

ZNAMENITE OSEBNOSTI IZ MORAVŠKE DOLINE

ANTON OLIBAN

1824 1860

Nagrobnik Antona Olibana

PESNIK
PREVAJALEC

NARODNI
BUDITELJ

PREŠERNOV
PRIJATELJ

BESEDILO
BOGOMIL
BRVAR

Prevod nemškega besedila
Očenaš in deset božjih zapovedi,
prvič objavljenem leta 1846.

Anton Oliban ni
pozabil svoje rojstne
fare. Julija 1853 je na
Koroškem zbiral
prispevke *Za uboge
Moravčane od toče
prizadete in sam največ
prispeval.*

Zgodovinsko društvo Ravne na
Koroškem in koroški slavisti
so leta 1967 postavili ploščo v
spomin Antona Olibana.

Podpis Antona Olibana.
Fotografiral prof. Stanko Kotnik,
Škofijski arhiv Marbor, 1968.

Anton Oliban je dočakal le 36 let, živel izjemno skromno, v kratki duhovniški karieri dosegel le mesto prvega kaplana, se kot pesnik, pripovednik, prevajalec ni posebej uveljavil, pomembno mesto v zgodovini slovenstva pa zasedel kot narodni buditelj in Prešernov prijatelj. Oliban je s svojo *bistroumnostjo in rodoljubnim zanosom* poleg Prešerna pritegnil pozornost tudi drugih dveh veljakov 19. stoletja na Slovenskem – dr. Janeza Bleiweisa in škofa Antona Martina Slomška. Slovenski časopisi iz druge polovice 19. stoletja (Novice,

Drobtinice, Slovenska Bčela, Zgodnja Danica, Učiteljski tovariš, Cvetnik, Slovenski prijatelj) so prinašali članke o Antonu Olibanu in njegove pesmi. Zanimanje zanj se je ponovno pojavilo sredi šestdesetih let prejšnjega stoletja s poudarkom na slovnični analizi Prešernovih Poezij; s ciljem ugotoviti, v koliki meri je Prešeren upošteval Olibanove korekture. Prof. Stanko Kotnik, najprej profesor slovenskega jezika na osnovni šoli na Prevaljah, nato profesor na Pedagoški fakulteti v Mariboru, je zaslužen za to, da se je Anton Oliban zapisal v trajen spomin Korošcem in tako tudi nam. Profesorica slovenskega jezika na osnovni šoli na Prevaljah, prof. Greta Jukič, je po smrti prof. Stanka Kotnika zbrala njegovo arhivsko gradivo z zapiski vred in skupaj z bibliografijo Marijo Suhodolčan Dolenc leta 2010 izdala zbornik *Anton Oliban, narodni buditelj, kulturni delavec, Prešernov prijatelj*.

Ga. Greta Jukič mi je na daljavo povedala, kako je nastala knjiga o Antonu Olibanu, poslala mi je tudi dodatno gradivo in knjigo v pdf formatu. Gospod Franc Brglez, župnik župnije Prevalje, pa mi je poslal tiskano knjigo *Anton Oliban, avtorice ge. Grete Jukič*. Hvala obema. Pomemben vir o Antonu Olibanu je tudi Stražarjeva Moravška dolina, zanimiv pa je tudi zapis v Novicah iz Moravške doline: *Bogat kulturni dogodek v Detelci*, avtorja Janeza Virka. Med drugim

preberemo: *In tako je marsikatero Prešernovo besedo, kot jo poznamo danes, postavil prav Moravčan (Novice iz Moravške doline, 10, februar 2009, št. 2, str. 17).*

ŽIVLJENJE ANTONA OLIBANA

Bil je mladenič revnega rodu z občutljivo pesniško dušo, ves goreč za vstajenje svojega naroda in za napredovanje slovenskega jezika, a ob trdi resničnosti prevečkrat bridko razočaran, prizadet in zagrenjen (Kotnik, Stanko. (1966). Zapisek ob imenitni izdaji. Koroški fužinar, 16, 1966, št. 3, str. 46–47).

"Imenitna izdaja" se nanaša na izdajo faksimile rokopisa Prešernovih Poezij, leta 1966, Mladinska knjiga.

Anton Oliban se je rodil kot Anton Uliban, 11. aprila 1824 siromašnim staršem v vasi Pod Stran, danes Podstran, št. 28. pri Moravčah. Priimek Uliban je kasneje zapisan kot Oliban. Starša Anton Uliban in mati Katarina Gaberšek (Gaberscheck) sta bila siromašna, živeli so v Filipovi kajži (zapis v rojstni knjigi R Moravče 1823-1829-0021; Nadškofijski arhiv v Ljubljani, kopija pridobljena 29. 6. 2021).

Ljudsko šolo je obiskoval v Kamniku, tja so se preselili tudi starši, gimnazijo in licej pa v Ljubljani, kjer je spoznal prijatelja Franceta Prešerna. Bil je odličen študent in leta 1946 je bil na priporočilo Janeza Bleiweisa, ta ga je poslal lavantinskemu škofu

Antonu Martinu Slomšku, sprejet na bogoslovje v Celovcu. Bleiweis je v Novicah objavljajal njegove pesmi, spremljal njegovo duhovno rast in mu pomagal v življenjskih težavah. Čeprav ga je bolj zanimal študij prava, se je za duhovniški poklic odločil na željo siromašnih staršev. V bogoslovni internat so ga sprejeli šele na polovici drugega letnika.

Poleg deželne štipendije 80 goldinarjev mu je ljubljanski gubernij odobril še podporo. V Celovcu je aktivno sodeloval v Slovenskem društvu, ki so ga leta 1848 ustanovili celovski rodoljubi. To leto je skupina bogoslovcev podpisala peticijo s 15 točkami Lavantinskemu knezoškofijskemu ordinariatu, med drugim so zahtevali ustanovitev stolice za slovenski jezik. Vodstvo zavoda se je s tem sicer strinjalo, a zaradi drugih zahtev v peticiji je bilo izključenih 18 bogoslovcev, med njimi Oliban, zaradi lahkomiselne udeležbe pri rovarstvih (Slomšek Bleiweisu). Kmalu so bili odpuščeni bogoslovci ponovno sprejeti, vsi razen nekaj vodja, A. Oliban, ki je ostal na cesti (Jukič, Greta, ur. 2010, *Anton Oliban, narodni buditelj, kulturni delavec, prijatelj Prešernov, Prevalje*, str. 33). Leto dni se je preživljal z inštrukcijami v plemiških družinah in te so mu pomagale, da se je lahko naslednje leto vrnil v bogoslovje. Tri letnike je dokončal v Celovcu, četrtega pa v Št. Andražu v Labotski dolini na Koroškem. 27. julija 1851 je bil posvečen v duhovnika.

... da je bil to menda tudi zadnji prav resnično veseli dan njegovega življenja (Jukič, 2010, str. 34). Služboval je kot kaplan, v različnih župnijah današnje avstrijske Koroške, nato v Šmartnem pri Slovenj Gradcu, nazadnje pa v Farski vasi, danes na Fari, kjer je cerkev Matere Božje na jezeru, danes Device Marije na jezeru, Prevalje. Bil je vesele narave, rad je posedel v veseli družbi, rad živo zapel, njegovim predstojnikom pa to ni bilo najbolj povšeči. Zaradi obrekovanj in drugih neprijetnosti je postajal vedno bolj zagrenjen. Zadnji njegov predstojnik, prevaljski župnik Bergman, je zanj lepo skrbel, vse do prezgodnje smrti zaradi pljučne tuberkuloze. Umrl je na Fari na Prevaljah, 8. maja 1860 in je tam pokopan. Olibanov prijatelj Dragutin Robida: *Živ, vesel, skoz in skoz resničen in odkritosrčen, včasih zamišljen, večinoma humorističen, tudi nekoliko zabavljiv, pa nikoli hudoben, – tak si bil, ko sem te spoznal prvokrat, in – tak si ostal do zadnjega zdihljaja, ko sem te obiskal še kake tri ali štiri dni pred tvojo prerano smertjo pri Devici Mariji na Jezeru na Fari ...* (Jukič, 2010, str. 18).

SLOVNIČNA POPRAVA PREŠERNOVIH POEZIJ

Oliban in Prešeren sta bila prijatelja. Prešeren je izgubil prijatelja Matijo Čopa in Andreja Smoleta in toliko bolj spoštoval

iskrenost in prijateljstvo 22-letnega Antona Olibana in njegovo izjemno znanje slovenščine. Prešeren mu je zaupal rokopis Poezij in dovolil popravke. V tej dobi je A. Oliban zvesto prebiral in pred natiskovanjem slovnisko popravljal "Poezije doktorja Franceta Prešerna", kar spričuje rokopis njegov, hranjen v muzealni knjižnici v Ljubljani (Učiteljski tovariš, 19, 15. avgust 1879, št. 16, str. 247). Slovenski bibliograf, literarni zgodovinar Janko Šlebinger (1871–1951) je v Olibanovi biografiji zapisal, da Prešeren korektur ni upošteval, novejša analiza pa naj bi pokazale, da jih je večino upošteval. Temeljito analizo je leta 1962 opravil literarni zgodovinar Joka Žigon (1899–1983). *Podroben pregled in primerjava sta mu pokazala, da je Prešeren vrsto tujih jezikovnih popravkov v enem izmed obeh rokopisov Poezij skoraj v celoti sprejel in jih sam prepisal še v drugi rokopis ter da morajo biti ti popravki prav Olibanovi, za kar pričajo tako enake jezikovne oblike v njegovih lastnih pesmih kakor v tem času opazen močan oblikovni in izrazno-stilistični Prešernov vpliv nanj* (Kotnik, Stanko. Na Prevaljah pokopan Prešernov prijatelj. Koroški fužinar, 12, 25. maj 1962, št. 5–7, str. 34). Prof. Stanko Kotnik je septembra leta 1963 v Narodnem muzeju v Ljubljani v navzočnosti kustosa Joka Žigona vzporejal Olibanovo pisavo s popravki v revizijskem rokopisu Prešernovih poezij

in se, dokončno prepričal, da je Prešeren Olibanove popravke upošteval.

POEZIJA, PRIPoved, PREVOD, SLOVNIŠKI POMENKI

Že med študijem modroslovja v Ljubljani je začel v Kmetijskih in rokodelskih novicah objavljati svoje pesniške prvence. *Kranjskih učencev pesem ob začetku šolskega leta (1846)* je namenil součencem, da je treba najprej domači jezik gladko znati, potem pa pridejo na vrsto tuji klasiki. Oliban bi za slovstveno delo, ki bi imelo pomembnejše mesto v slovenskem pesništvu in pripovedništvu, potreboval več priznanja, miru in manj nasprotovanj. Prešeren je v mladeniču videl talent za pesništvo, Olibana pa so Prešernove Poezije navdihnile, da je tudi sam napisal *Soneta velika nedelja in veliki petek*, ter glosa *Ozir v nebo*. Objavljal je pesmi nabožnega in versko-poučnega značaja ter iz nemških virov poslovenil sestavke podobne vsebine, ki ji je objavljaval v *Drobtinicah*. Za novo leto 1851 je s pesmijo *Bčeli*, objavljeno v *Slovenski Bčeli*, počastil slovensko čebelo:

*Pervokrat beli svit mladega léta,
Hčerka slovenska! Ti dans zablíšči;
V Tvojo naj hvalo bo pesmica peta,
V Tvojo se srečo naj: Ž i v i ! glasi.
Ž i v i ! si verla, ko drobna sestrice,
Koji povzela si mično imé;*

*Bčela slovenska Ti bit'–je resnica
Bog Te ohrani rojaki želé!*

...

OLIBAN JE SPESNIL VEČ KOT DVAJSET PESMI.

Napisal je tudi ljudsko povest Verbsko jezero pri Celovcu, pa pripovedi Zgubljen in spet najden sin, Božja skrb za vrabca in še nekaj drugih. Uspel je s prevodom nemškega besedila Očenaš in deset božjih zapovedi, prvič objavljenem leta 1846. Izvirno besedilo avtorja Albina Stolza, nemškega teologa, je prevedel v lahko razumljivo domačo besedo. Oliban se je pogosto oglašal tudi v Slovniških pomenkih, ki so jih prinašale Bleiweisove Kmetijske in rokodelske novice. Celo življenje je pisal dnevnik, ki se je žal izgubil. Na desni strani ob vhodu v župnijsko cerkev Device Marije na Jezeru Na Fari na Prevaljah je na ozidje cerkve vzdana nagrobna plošča z napisom: *Anton Oliban farni kaplan Rojeni iz Morauče na Krainskem 11. aprila 1824 vmerli 8. maja 1860*

Viri so na voljo v uredništvu.

**Zapise in zanimivosti
iz Moravške zgodovine
zbira in ureja
g. Bogomil Brvar**

MORAVŠKE NOVICE.

Moravče, junija.

Moravška dolina je doživela spet znamenitost. V spomin na 40letnico svojega plodovitega obstanka je uprizorilo naše pevsko društvo »Divjega lovca« na vrtu pred zaloško graščino. Iger na prostem Moravčani dozdej še nismo videli. Pod ponosnim grajskim lipami je nastala kar cela naselbina. Zrasla je lična hišica z gostilniškim vrtom, ob njej pa kovačnica, preprosto vaško znamenje in križ ob prepadu. Ozadje je zapirala pestra prirodna kulisa: Moravče z močno famo cerkvijo in rodovitnim poljem. Lepšega prizorišča si prireditelji predstave niso mogli izbrati. Glede igralcev smo pa v zadregi, koga bi bolj pohvalili. Janez, Majda, Gašper in njegov skopuški oče so bili kakor izklesani iz življenja. Predvsem nam je ugajal šaljivi Tonček, ki je poskrbel, da gledalci nismo preveč jokali. Želimo, da bi naši igralci še večkrat nastopili na prostem.

Uprizoritev "Divjega lovca" pred 85. leti
(Domovina, 17, 27. junij 1934, št. 26)

(Iz Moravč) se nam piše: Blagovolite vzprejeti nekoliko vrstic iz naše sicer krasne, a malokdaj kaj v Vašem cenjenem listu omenjene doline. Čutili smo pri nas te dni več rahlih sunkov. Jdnacega pa, kakor je je bil dne 10. junija, tri četrt na 9. uro dopoldne, čutili nismo od velikonočnih praznikov. Grozno bučanje naznailo je, da pride. Zemlja se je valovito močno zazibala. Od poprejšnjih sunkov zelo poškodovanega gradu Zalilog, oddaljenega kaci 5 do 6 minut, slisalo se je močno pokanje zidu in vezi. Izvedel sem, da se je zopet porušilo nekoliko stropov. Otroci, ki so bili ravno v šoli, rinili so z velikim krikom in vikom na prosto, tako, da so učiteljico potisnili k tlom. Nekateri so milovali svoj rojstni dom, rekoč: »Gotovo se podira naša hiša, ko se vže tukaj tako stres«. Opeka raz streh in omet od stropov letelo je na tla. Spranje od prvih sunkov so se razširile in mnogo novih razpoklin povzročil je ta novi sunljaj.

O potresu leta 1895

(Rodoljub, 5, 15. junij 1895, št. 12)

S kolesom za tatovi

Moravče, 4. julija.

Posestnikov sin Karel Klopčič iz Mošenka je razobesil oni dan pred hišo svojo boljšo obleko, da bi se preuči, nakar je odšel na delo. Ko se je vrnil čez kako uro, obleke ni bilo več na oneni kraju. Ker se je izmed domačih ni nihče dotaknil, je zaslutil, da mu jo je nekdo odnesel. V telovniku je bila tudi ura z verižico, zato je bila škoda teni večja. Sosedje so videli nekega moškega in žensko, ki sta šla tisto dopoldne skupaj mimo po cesti v smeri proti Zagorju. V Kosezah sta se neznanca čutila že toliko varna, da sta si obleko kar obesila čez ramo. Klopčič je urno sedel na kolo ter jo ubral za njima. Dohitel ju je nekje v Izlakah, kjer jima je odvzel obleko in prijavil zadevo orožnikom.

Pogumno s kolesom za tatovi
(Slovenski dom, 2, 5. julij 1937, št. 149)

MORAVŠKE NOVICE.

Moravče, julija.

Moravška šestrazrednica sestoji iz štirih razredov osnovne in dveh razredov višje narodne šole. Obe imata po dve vzporednici. Všolanih je bilo 24 vasi s 353 otroki. Osnovno šolo je obiskovalo 219, višjo narodno šolo pa 134 učencev. Uspehi so bili zadovoljivi. Tako imamo 33 odličnih, 92 prav dobrih in 161 dobrih, skupaj 286 sposobnih učencev. Zaradi nerednega posežanja pouka in slabega napredovanja je zaostalo 67 šolarjev. Kriva je tudi velika oddaljenost od šole, do katere imajo nekatere vasi kar osem kilometrov, in je zlasti pozimi in ob slabem vremenu ovirano redno posežanje šolskega pouka. V ostalem pa so razmere v moravški šoli prav dobro urejene.

V Moravčah je pred 87. leti šolo z odliko končalo 33 učencev, zaostalo pa jih je 67.
(Domovina, 17, 5. julij 1934, št. 27)

Okrog Moravč je udarjala strela

Moravče, 28. julija.

Tudi nad moravško dolino je minuli ponedeljek hrumela nevihta s hudim nalivom. Silen vihar je podiral koruzo, katero je bilo treba dvigniti, kar je dalo poljedelcem mnogo opravila. Neurje je spremljalo močno treskanje in grmenje. Strela je udarila v kostanj ob nadloški gostilni na Trznu pri Moravčah. Suneč je bil tolik, da se je zdrobilo v oknih nad 30 žip in odletelo daleč okrog po vrtu. Moža, ki je stal tedaj pod drevesom, je podrlo na tla ter se dolgo ni zavedel. Tudi robovi okrog ostrejša so precej poškodovani. To je pri nas že drugi primer strele. Pred tednom je tresčilo na Katarije pri Sv. Nikolaju v skalo pred neko hišo. Strela je odskočila in švignila v vežo, ker so bila odprta oboja vrata. Gospodinja pred ognjiščem se je onesvestila, dočim se otrokom v njeni bližini ni nič hudega zgodilo. Sreča, da strela v nobenem primeru ni užgala.

Okrog Moravč je udarjala strela
(Slovenski dom, 2, 30. julij 1937, št. 171)

Ravnanje z vojnimi ujetniki je pomembno prispevalo k ugledu novonastale samostojne države Slovenije

BESEDILO: BOGOMIL BRVAR

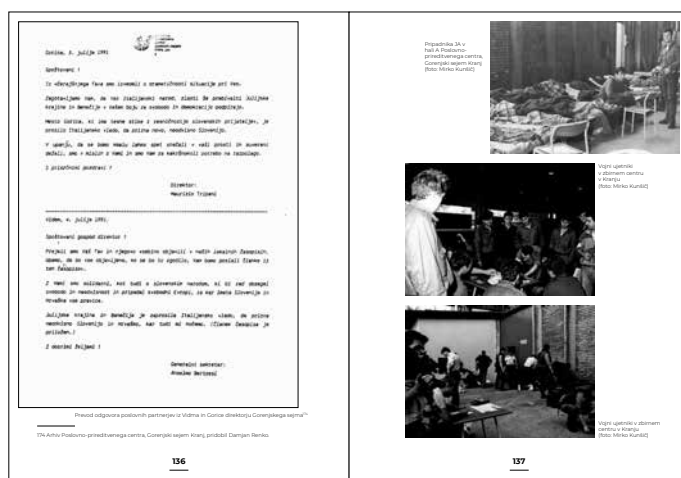
Letos, 25. junija, smo praznovali okrogli jubilej naše države Slovenije. V preteklih letih so izšle številne monografije in druge publikacije o dogodkih pred in med osamosvojitveno vojno, izhajajo pa tudi prav ob njeni 30-letnici in ena takih je Zbornik o vojnih ujetnikih 1991. Urednik in eden od avtorjev je Bogomil Brvar.

ZBORNIK VOJNI UJETNIKI V SLOVENIJI 1991

strnjeno – krovno osvetlitev enega od pomembnih zgodovinskih segmentov samostojne Slovenije ob 30-letnici vojne za Slovenijo. Krovno zato, ker je tematika o vojnih ujetnikih že obdelana v številnih publikacijah, ki obravnavajo osamosvojitveno vojno v posameznih regijah, ta publikacija pa na enem mestu zainteresiranega bralca seznani z glavnimi aktivnostmi v zvezi z vojnimi ujetniki na državni ravni in predstavi zbirne centre. Teh je bilo 29, pri čemer niso štete nekajurne namestitve vojnih ujetnikov v prostorih takratnih postaj milice in uprav za notranje zadeve. Evidentiranih je bilo okoli 4.100 vojnih ujetnikov, dejansko število je bilo večje, ker so bili številni takoj po predaji izpuščeni in napoteni prek slovensko-hrvaške meje.

O nastajanju zbornika in o vsebini je povedal:

Uspešen izid obrambnih aktivnosti pripadnikov TO in policije med osamosvojitveno vojno je večinoma pomenil tudi predajo in zajetje vojakov in častnikov Jugoslovanske armade. Postali so vojni ujetniki s pravicami in dolžnostmi določenimi v III. ženevski konvenciji – konvenciji o vojnih ujetnikih. Poskrbeti je bilo treba za njihovo varnost in jim zagotoviti razmere, v katerih so ohranili človeško dostojanstvo.

Zgodovinska komisija Zveze policijskih veteranskih društev SEVER je oktobra 2018 sprejela odločitev o pripravi publikacije o aktivnostih slovenskih oblasti, povezanih z vojnimi ujetniki med in po osamosvojitveni vojni. Izdaja je bila načrtovana za

Zbornik je nastal na osnovi gradiv, ki so jih pripravili člani zgodovinske komisije Združenja SEVER prav za to publikacijo in z uporabo literature.

V prvem delu publikacije predstavljen tisti del mednarodnega humanitarnega prava, ki se nanaša na vojne ujetnike, s poudarkom na III. ženevski konvenciji, v nadaljevanju pa zakonske in podzakonske določbe Republike Slovenije, ki so veljale v času osamosvajanja in se neposredno ali posredno oziroma smiselno nanašali na ravnanje z vojnimi ujetniki.

Tretji del zbornika predstavi 29 zbirnih centrov po Sloveniji, pri čemer v to število niso všteti prostori za pridržanje na postajah milice in upravah za notranje zadeve, kamor so ujetnike pripeljali za nekaj ur, do namestitve v zbirnih centrih.

Zbornik se zaključuje s kratkim opisom spomin-skih obeležij na prostem ali na objektih, kjer so bili zbirni centri za vojne ujetnike.

Zbornik pomeni simbolično zahvalo vsem delavcem ONZ, pripadnikom TO, aktivistom Rdečega križa in zdravstvenemu osebju, vsem drugim pripadnikom različnih organizacij, ki so na operativnem in logističnem področju v vsakem času, v težkih razmerah zagotovili in zagotavljali varno nastanitev, spoštovanje in vso oskrbo vojnih ujetnikov. Še posebej pa je treba poudariti prispevek civilnega prebivalstva, ki ni bilo vključeno v nobeno organizacijo, pa je s tiho podporo pomagalo pri oskrbi zbirnih centrov za vojne ujetnike, tiho zato, ker so svojo pomoč uresničevali tako, da niso kakor koli izdali lokacij zbirnih centrov. Zahvala ljudem, ki so z vojnimi ujetniki delali, zagotavljali njihovo varnost in zavarovanje, preskrbo in – ne nazadnje – z njimi preživljali tiste, za vse težke in negotovosti polne, čase.

Publikacija je namenjena tudi mladim, rojenim v samostojni Sloveniji, da se seznani s pristopom do vojnih ujetnikov med osamosvojitveno vojno in njegovim pomenom za ugled Slovenije v mednarodnem prostoru.

Recenziji sta napisala odlična poznavalca mednarodnega humanitarnega in vojnega prava dr. Savin Jogan in prof. dr. Vladimir Prebilič, ki je tudi avtor več del o osamosvojitveni vojni v Sloveniji.

Vsebinsko bogat je prispevek zaslužnega profesorja dr. Danila Türka, nekdanjega predsednika Republike Slovenije. Od junija do avgusta 1991 je kot ekspert OZN na zasedanjih o človekovih pravicah in hkrati s pooblastilom zunanjega ministra Dimitrija Rupla predstavljal poglede Slovenije in kot je zapisal, v mednarodnih diplomatskih krogih ni bilo zaznati zaskrbljenosti glede vprašanja o vojnih ujetnikih. Tudi v letih, ki so sledila, so mu predstavniki mednarodnega odbora Rdečega križa večkrat omenili, da je ravnanje z vojnimi ujetniki – vojaki in častniki JLA – pomembno prispevalo k razumevanju vojne za Slovenijo na mednarodni ravni. Še desetletja po vojni so mu, ne da bi jih o tem spraševal, znali povedati, kako jih je impresioniralo, da so starši, zlasti matere zajetih vojakov, lahko obiskali svoje sinove in jih varno odpeljali domov.

Dr. Tomaž Čas, predsednik Združenja policijskih veteranskih društev, je v prispevku zapisal, da so vojni ujetniki med vojno v Sloveniji živeli v bistveno boljših razmerah kot miličniki, teritorialci in drugi, ki so se borili proti agresorju. Zbornik je ocenil kot pomemben prispevek k osvetlitvi dogajanj v zvezi z vojnimi ujetniki med osamosvojitveno vojno 1991.

Oblikovalec mag. Blaž Slapar je zahtevno in resno vsebino oblikoval v pristopno (prijazno) knjigo.

Srečanje braniteljev radio oddajnika Domžale

BESEDILO: JANEZ GREGORIČ

Ob trideseti obletnici naše države smo se na radio oddajniku Domžale zbrali tisti, ki smo ga leta 1991 branili. Na začetku smo izvedli slovesnost, s katero smo se poklonili naši državi in

Počastitev spomina na rojstvo naše države

Spominski bojni znak radio oddajnik Domžale

obletnici raketiranja radio oddajnika, ki še vedno stoji na istem mestu, le sistem delovanja se je bistveno spremenil, saj smo v dobi digitalizacije. Stara, 160 m visoka, antena še vedno stoji in kljubuje času, le da ni več v rabi.

Nismo se zbrali vsi, ki smo se 2. julija 1991 nahajali na tem območju, ko sta prileteli dve letali

JLA in izstrelili kopico raket, ki so zadele zgradbo, oddajnik in tudi anteno. Imeli smo izredno srečo, saj se nas je na tem območju nahajalo blizu sto teritorialcev in zaposlenih, a vsi smo ostali živi, morda zdravi nekoliko manj in tudi ranjenih ni bilo med nami.

Še pozno v večerne ure smo posedeli na radio oddajniku in se predali prijetnemu kramljanju in obujanju spominov na tiste dni, ko je nastala naša država in smo imeli to čast, da smo ji, ko nas je najbolj potrebovala, stopili v bran, tudi za ceno svojega življenja – največ, kar posameznik lahko prispeva.

Donacija Rotary cluba Domžale za tridnevni tabor rejniških družin

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: MARTA TOMEČ

Ob zaključku rotarijskega leta, ki je bil v Rotary klubu Domžale izpolnjen z veliko dobrodelno akcijo pod imenom HODIM IN POMAGAM, smo se rotarijem na zaključnem pikniku pridružili iz Društva rejnic in rejnikov Domžale in Centra za socialno delo Osrednja Slovenija Vzhod, Enote Domžale, v nedeljo, 20. junija 2021. Ta je potekal v prijetno sproščenem vzdušju na domu predsednice Martine Oražem v Šentvidu pri Lukovici.

Znano je dobrodelno delovanje Rotary cluba Domžale, s pomočjo katerega smo izpeljali vrsto programov za nabiranje dobrih socialnih izkušenj otrok v rejništvu. Člani dobro razumejo, da je naložba v otroke, ki iz različnih razlogov ne morejo odraščati v svojih bioloških družinah in potrebujejo pomoč rejniške družine ter v družine, ki izvajajo to odgovorno humano poslanstvo, dobro za uspešno družbo. Z njihovo pomočjo rastejo otroci, ki zmorejo uresničiti svoje potenciale in se razviti v zadovoljne odrasle.

Idejni vodja akcije Hodim in pomagam Tomaž Oražem je želel združiti prizadevanja za zdrav življenjski slog, gibanje v naravi in dobrodelnost. To, da naredimo nekaj dobrega zase in hkrati pomagamo tistim, ki pomoč potrebujejo. V klubu so njegovo zamisel hitro posvojili in po posvetu z nami konkretizirali cilj, to je zbrati sredstva za kritje stroškov tridnevnega tabora rejniških družin. V delu so bili povezani in osebno angažirani s svojim prostim časom in finančnimi prispevki. Sredstva so se zbirala od oktobra 2020 na tri načine: s poslanim SMS sporočilom, z donacijo na TRR Rotary cluba Domžale in z darovanjem evra v označene hranilnike na hribih Gobavica (Mengeška koča in Pr' Fartku) Rašica, Katarija pod Sv. Miklavžem (Kmetija pri Mežnarju), Planinski dom Ušte-Žerenk, pri Gostišču Urankar na Limbarski gori, Okrepčevalnici na Sv. Primožu, v Domžalskem in Jarškem

domu na Veliki planini in Sv. Petru nad Begunjami. Šparovčki so bili še pri Restavraciji Park, Kavarni v Češminovem parku v Domžalah in Tosamini Beli štacunci na Viru. Akcija je bila podprta tudi z donacijo distrikta. Kljub ukrepom za začetek širjenja nalezljive bolezni Covid-19 je bil rezultat izjemen. Zbrali so 6.630 EUR in nam donacijo predali s simboličnim čekom ob koncu rotarijskega leta.

Tabor s skoraj 80 prijavljenimi člani iz rejniških družin bo izpeljan drugi vikend v septembru v Pinesti Novigrad.

V imenu vseh udeležencev tabora se v Društvu rejnic in rejnikov Domžale in Centru za socialno delo Osrednja Slovenija Vzhod, Enoti Domžale, zahvaljujemo za lepo in izvirno dobrodelno delo.

Ponosni na našo najstarejšo krajanko Remarjevo Magdo

BESEDILO: FRANCKA TOMAN, FOTOGRAFIJA: PETRA GOTAR

Vdanašnjih časih ne srečaš vsak dan tako zadovoljnega človeka, kot je Magda Gotar z Limbarske Gore.

Če pa upoštevaš dejstvo, da je 18. junija praznovala častitljivih 90 let in se kljub zdravstvenim težavam veseli vsakega novega dne, potem si ne moreš kaj, da se ne bi njenega zadovoljstva nalezal tudi sam. Navda te z energijo, začutiš njeno toplino, ki jo spontano oddaja.

Ob praznovanju, ki so ga pripravili njeni domači, sosede pa smo poskrbeli za res lep mlaj, ni skrivala sreče ob dejstvu, da je dočakala ta visok jubilej. Tega si je resnično želela in se veselila. Zibelka ji je tekla na Kobilčevi domačiji na Pogledu. Leta 1965 pa se je primožila na Remarjevo hribovsko kmetijo na Limbarsko Goro. Tu je veliko pregarala, rodila dva otroka, se spopadala z mnogimi zdravstvenimi težavami ter doživela kar nekaj resnično težkih preizkušenj.

»Zdaj pa mi ni nič hudega,« pravi. Največ ji pomeni, da jo imajo njeni radi, da lepo skrbijo zanjo in jo spoštujejo, čeprav že dolgo ne more več delati. Pri hoji si pomaga s hujco. Kaj malega pa le še skuha kdaj pa kdaj, zase in za hčer Marinko, ki živi pri njej. Veliko časa ob njej preživi tudi sin Dušan z družino. Vnuka Urban in Petra sta nanjo še posebej navezana in ji ljubeče strežeta. Prav za to slavlje se je Petra naučila zaigrati na harmoniko nekaj pesmi kot voščilo ob torti, da jo je lahko presenetila.

»Kako me vsi častite,« je zadovoljna slavljenka kar naprej ponavljala, ganjena nad vso pozornostjo in čestitkami sorodnikov in sosedov, ki smo njeno slavlje vzeli kar za vaški praznik.

Še bolj kot tega praznovanja pa si Magda želi družbe vsak dan in je resnično vesela vsakega človeka, ki se ustavi pri njej in z njo malo poklepeta. Tako imaš kar slabo vest, če si tega časa ne moreš ali ne znaš vzeti.

Vsi ji iz srca želimo, da čim bolj zdrava in čila učaka tudi 100. rojstni dan.

Blagoslov lesenega razpela v Stegnah

BESEDILO: FRANCKA PAČNIK, FOTOGRAFIJA: DIANA PAČNIK

Po vsej Sloveniji in tudi evropskih državah ob poteh, na križpotjih, ob cestah, na začetku ali koncu vasi, sredi travnikov, gozdov, njiv stojijo nabožna znamenja, kapelice in križi.

Motivi za postavitev znamenj so različni in so se skozi stoletja spreminjali. Znamenje je lahko postavljeno kot spomin na hude katastrofe in nesreče ali kot želja po vnaprejšnjem zavarovanju pred naravnimi in drugimi nesrečami. Mnogo znamenj je postavljenih kot zahvala za uslišane prošnje ob raznih nesrečah in boleznih.

Med vsemi znamenji so najštevilnejša lesena razpela ali križi. Čisto na začetku vasi Stegne, na križpotju, sredi travnikov in njiv že dolga leta nazaj na »Bohkov njiv« stoji križ t. i. »Pjetrov Bohk«. Zaradi izpostavljenosti vremenskim razmeram in vplivom je bil mnogokrat obnovljen in predelan. Tudi zato, ker se je zmikavtom zahotelo dragocenega korpusa in je kar čez noč izginil. Pa ne samo enkrat – dvakrat so bili nepridipravi na delu. Zadnji manjši lesen korpus je izdelal domačin Jože Planinc in je celo desetletje dopolnjeval lesen križ, ki je kar klical po prenovi oziroma k postavitvi novega.

Novo leseno znamenje iz hrastovega lesa, z dvojno kapno in lepo izoblikovano streho je izdelal Ivo Peterka iz Prikrnice, ulit korpus iz posebne mase pa je naredil Vojko Hribar iz Ljubljane. Blagoslov križa je opravil župnik Ivan Povšnar iz župnije Vrhpolje v nedeljo, 23. maja 2021, ob 15. uri popoldan. Ker je blagoslov potekal v času epidemije COVID in so veljali posebni ukrepi, so bili pri blagoslovu prisotni le moji najozži sorodniki, moji domači in najbližji sosede. Gospodu Ivanu Povšnarju se najlepše zahvaljujem za opravljen obred; na novo postavljeno razpelo naj še mnoga leta prinaša zdravje in srečo domačim, mimoidočim pa priložnost za oddih.

Zaključni izlet citrark in kitaristov društva Lipa Domžale po Valvasorjevih stopinjah

BESEDILO in FOTOGRAFIJA: MARTINA PODOBNIK

Končno smo dočakali dan, ko smo se lahko družili tudi malo drugače in se še malo kulturno in zemljepisno izobraževali, česar ni nikoli preveč.

Zjutraj 9. junija 2021 smo se zbrali na avtobusni postaji v Domžalah, kjer smo na avtobus natovarili vso glasbeno in pomožno opremo za izvedbo manjših koncertov na našem izletu. Preden smo se odpeljali, nas je pozdravil še predsednik društva Lipa Domžale, Marjan Ravnikar in nam zaželel lep izlet.

Na poti proti Primorski smo pobrali še nekaj udeležencev našega izleta. Nadaljevali smo pot proti Uncu, kjer se nam je pridružila naša vodnica Alenka Veber, ki nam je na poti natrosila veliko zanimivosti o krajih, ki smo jih obiskali in skozi katere smo se peljali.

Najprej smo se ustavili v vasi Selšček, ki leži ob cesti Cerknica–Rakitna na nadmorski višini 647 m. Planota, na kateri leži vas, se imenuje Menišija, in sicer po menihih iz kartuzije Bistra, ki so bili lastniki območja od 13. stoletja dalje. Tam smo najprej zaigrali in zapeli nekaj pesmi. Nato smo po prijazni postrežbi z dobro hrano in pijačo prisluhnili tamkajšnji lokalni vodnici Nataši, ki nam je povedala veliko zanimivega o tej vasi. Izvedeli smo, da je Selšček rojstna vas slikarja Maksima Gasparija, zato je vas prepoznavna kot »Gasparijeva vas«. V jedru vasi smo si ogledali slikarjev doprsni kip. Na hišah vaščanov so namesto klasičnih hišnih številčk nameščene table z motivi Gasparijevih razglednic in zapisanimi hišnimi imeni. V letu 2020 je vas dobila priznanje Turistične zveze SLO za najvažko jedro. Ogledali smo si tudi tradicionalno podeželsko hišo, zgrajeno leta 1884, kulturni spomenik lokalnega pomena, nekoč furmanska gostilna. Najbolj obiskane

znamenitosti v bližini te vasi so Cerkniško jezero, Rakov Škocjan, grad Snežnik, Križna jama ter Bloška planota in Bloško jezero, ki smo ga tudi obiskali.

Polni zanimivih vtisov smo se nato odpeljali v Cerknico, kjer smo pred Centrom starejših občanov za stanovalce pripravili krajši koncert pod vodstvom naše profesorice Damjane Praprotnik. Upamo, da smo jim vsaj malo popestrili dan.

Nato je sledila vožnja na Bloško planoto preko Cajnarjev in Sv. Trojice. Ustavili smo se ob Bloškem jezeru, kjer smo v tamkajšnji Brunarici (okrepčevalnici) zaigrali in zapeli nekaj pesmi. Sprehodili smo se ob jezeru, ob katerem smo občudovali zanimive skulpture, oz. izdelke iz lesa. V bližini Bloškega jezera se nahaja Glamping Lake Bloke, ki nas v poletnih mesecih vabi na kopanje in preživljanje prostega časa v senci smrek in lesenih medvedov.

Nadaljevali smo pot proti Žerovnici, kjer smo se podprli z dobrim kosilom in pijačo.

Po kosilu smo se odpeljali v Babno Polje, rojstni kraj naše vodnice Alenke. Ogledali smo si prenovljeno Rihtarjevo domačijo, ki je od našega zadnjega obiska doživela veliko sprememb. Sedaj je bil čas, da spet vzamemo v roke citre in kitare ter zapojemo in zaigramo. Ker nam je ponagajal dež, smo malo skrajšali program.

Nato smo se odpeljali še na obisk k Alenkinim prijateljem v Dolenje Poljane, kjer je Damjana zaiigrala na citre, mi pa smo zraven zapeli. Z njihovega dvorišča smo uživali v razgledu na najvišji vrh Kraške planote, na še zasneženi Snežnik.

Prijetno utrujeni in polni vtisov ter zadovoljni, da nam je bilo vreme naklonjeno, smo se ob pol osmih vrnili domov.

Zahvala za pomoč ob delovni nesreči

Iskreno se zahvaljujem vsem, ki ste mi pomagali ob delovni nesreči, ki se mi je pripetila 15. junija na Tlačnici ob spravilu sena. Še posebej se zahvaljujem Robiju in Žigu Avbelj, ki sta mi prva pomagala in kasneje tudi poskrbela za dokončanje spravila našega sena.

Zahvala tudi gasilcem CZR Domžale ter reševalcem NMP in vsem ostalim.

Milan Tič z družino

Nadgradite svoje izdelke z znakom kakovosti Srca Slovenije!

BESEDILO: TINA PREGEL, FOTOGRAFIJA: RC SRCE SLOVENIJE

Kakovost izdelkov danes ni več le naključje ali želja ponudnika, pač pa potreba vsakega proizvajalca, rokodelca ali prehranskega ponudnika, ki želi biti konkurenčen in uspešen. Kolektivna blagovna znamka Srce Slovenije zagotavlja kakovost pridelkov, prehranskih in rokodelskih izdelkov ter izdelkov unikatnega in industrijskega oblikovanja z območja destinacije Srce Slovenije.

Če v Srcu Slovenije ustvarjate rokodelske izdelke oz. izdelke unikatnega in industrijskega oblikovanja ali pridelujete in predelujete prehranske izdelke, vabljeni, da kakovost vaših izdelkov preverite s prijavo na razpis za uporabo Kolektivne blagovne znamke Srce Slovenije.

Na ocenjevanje se lahko prijavite fizične osebe z dejavnostjo, nosilci kmetijskih gospodarstev in podjetja iz občin, ki zaokrožujejo območje Srca Slovenije: Dol pri Ljubljani, Domžale, Hrastnik, Ivančna Gorica, Kamnik, Komenda, Litija, Lukovica, Mengeš, Moravče, Radeče, Šentrupert, Šmartno pri Litiji, Trbovlje, Trzin in Zagorje ob Savi.

Rok za prijavo je 5. oktober 2021. Interes za prijavo pa sporočite že prej, nekje do začetka septembra. Preverite razpisne pogoje na spletni strani <http://www.srce-slovenije.si/okolje>.

Dodatne informacije: **rokodelski izdelki** - Mija Bokal, 01 89 62 713, mija.bokal@razvoj.si, **prehranski izdelki** - Tina Pregel, 01 89 62 714, tina.pregel@razvoj.si.

S certifikatom Srca Slovenije se ponaša že 55 ponudnikov. Pridružite se nam tudi vi in skupaj z nami ustvarjajte uspešne zgodbe v Srcu Slovenije!

Za še bolj odporno Evropsko unijo v prihodnosti

BESEDILO: LJUDMILA NOVAK, poslanka EP

Slovenska vlada je ob začetku polletnega predsedovanja Svetu EU na Brdu pri Kranju gostila Evropsko komisijo, ki ob začetku predsedovanja tradicionalno obišče predsedujočo državo. Šlo je za delovno srečanje, na katerem so člani komisije in vlade pretresali prednostne naloge v prihodnjih šestih mesecih.

Obdobje pandemije Covida-19 je močno vplivalo na naše zdravje, gospodarstvo in družbeno življenje ter omejilo potovanja. Vse to je pomembno zaznamovalo tudi priprave slovenskega predsedovanja Svetu EU.

Slovenija bo Svetu EU predsedovala drugič. Prvič se je to zgodilo leta 2008, ko sem bila tudi sama prvič poslanka Evropskega parlamenta. Slovenija bo tokratno predsedovanje zaokrožila kot del tria, v katerem sodeluje z Nemčijo in Portugalsko, s pobudami in dejavnostmi pa bo pripravila pot naslednjemu

triu. V času slovenskega vodenja bo potekal tudi osrednji del razprav v okviru Konference o prihodnosti Evrope.

Kot je razvidno iz programa predsedovanja, bo Slovenija eno glavnih pozornosti med predsedovanjem namenila državam Zahodnega Balkana, njihovi evropski prihodnosti in verodostojnemu nadaljevanju širitvenega procesa EU. Slovenija si bo prizadevala tudi za gospodarsko okrevanje držav v regiji. Poleg tega pa si bo slovenska vlada z namenom zagotavljanja učinkovitejšega obvladovanja migracijskih pritiskov prizadevala za doseganje napredka v pogajanjih o novem paktu o migracijah in azilu in za okrepitev vloge Evropske unije na področju zunanje razsežnosti migracij. Evropska unija se je tudi zaradi virusa Covid-19 znašla v težkih razmerah. Želim si, da bo slovensko predsedovanje pripomoglo k temu, da bo EU postala še bolj odporna na vse prihodnje izzive, ki nas še čakajo.

Občina Moravče

t: 01 72 47 140 / f: 01 72 31 035
 Ponedeljek: 8.00 - 10.30
 in 11.00 - 15.00
 Sreda: 8.00 - 12.00 in 13.00 - 17.00
 Petek: 8.00 - 10.30 in 11.00 - 13.00

Karitas

Tretji četrtek v mesecu: 17.45 - 18.45

Rdeči križ

g: 031 291 564
 Prvi ponedeljek v mesecu:
 17.00 - 19.00

Župnijski urad

t: 01 72 31 055
 Ponedeljek in petek: 9.00 - 10.00
 in 16.00 - 18.00

Pošta

t: 030 718 533
 Ponedeljek, sreda, petek:
 9.00 - 12.00 in 13.00 - 16.00
 Torek, četrtek: 9.00 - 11.00
 in 15.00 - 18.00
 Sobota: Zaprto

Policijska pisarna

Ponedeljek: 16.00 - 18.00
 Petek: 8.00 - 10.00
 Zadnje nedeljo v mesecu:
 8.00 - 10.00

Osnovna šola Jurija Vege

t: 01 72 31 003 in 01 72 31 210
www.osmoravce.si
 Od ponedeljka do petka: 7.00 - 15.00

Vrtec

t: 01 72 31 227
 Od ponedeljka do petka: 7.00 - 15.00

**Podružnična
 osnovna šola
 Vrhpolje**

t: 01 72 31 233
 Od ponedeljka do petka: 7.00 - 15.00

Zavod za gozdove

Revir Moravče, Vegova 7
 g: 041 657 223

Gasilska zveza Moravče

t: 01 72 31 234
 24-urna dežurna služba
 na telefonu 112

Knjižnica Daneta Zajca

t: 01 72 31 359
 Ponedeljek: ZAPRTO
 Torek: 13.00 - 19.00
 Sreda: 7.00 - 9.00 in 11.00 - 14.00
 Četrtek: 13.00 - 19.00
 Petek: ZAPRTO
 Sobota: 9.00 - 12.00

Ambulanta splošne medicine

t: 01 72 31 008
 Ponedeljek in sreda: 12.30 - 19.30
 (sprejem do 18.00)
 Torek, četrtek, petek: 7.00 - 14.00

Amb. za otroke in mladino

t: 01 72 32 943
 Ponedeljek in sreda: 13.00 - 20.00
 Torek: 7.00 - 14.00 (ambulanta),
 10.30 - 14.00 (posvetovalnica)
 Četrtek: 7.00 - 14.00 (ambulanta)
 8.30 - 11.00 (sis. pregledi),
 Petek: 7.00 - 14.00 (ambulanta)
 8.00 - 11.00 (ambulanta)

Diagnostični laboratorij

Ponedeljek in sreda: 12.30 - 19.00
 Torek, četrtek in petek: 7.00 - 13.30
 Odvzem za biokemične preiskave:
 8.00 - 10.00

Zobna ambulanta

t: 01 72 31 150
 Ponedeljek in sreda: 6.45 - 13.15
 Torek in četrtek: 12.45 - 19.15
 Petek: 6.45 - 12.45

Zobna ambulanta za otroke in mladino

t: 01 72 32 750
 Ponedeljek in sreda: 7.00 - 14.00
 Torek in četrtek: 13.00 - 19.00
 Petek: 7.00 - 13.30

Patronažna služba

t: 01 72 32 944
 Od ponedeljka do petka: 7.00 - 8.00

Lekarna

t: 01 77 70 245
 Ponedeljek: 12.00 - 19.00
 Torek, četrtek, petek: 7.30 - 14.00
 Sreda: 13.00 - 19.00
 Prva sobota v mesecu: 8.00 - 12.00

**Kmetijska svetovalna služba
 KGZS - Zavod LJ, Izpostava KSS
 Domžale**

Šaranovičeva cesta 21a, Vir
 t: 01 724 18 45 ali 01 724 48 55
 Uradne ure: ponedeljek in sreda
 od 8. do 11. ure oz. po dogovoru

**Slovenski okoljski javni sklad,
 mreža ENSVET**

Brezplačno energetske svetovanje
gasper.stegnar@ensvet.si
 (po predhodnem dogovoru)

**Dežurna številka za javljanje
 okvar na javnem vodovodnem
 in kanalizacijskem omrežju**

01 729 54 30

Sklepanje avtomobilskih zavarovanj

 Urša Rems Brodar
  www.nissan-krulc.si
 ursa.rems@nissan-krulc.si
 031-362-397

Nudimo tudi

Cenitve kasko škod in karoserijska popravila
 vse znamke vozil / traktorjev / delovnih strojev

Vabimo vas na

TRADICIONALNI ROKODELSKI DAN NA GRADU TUŠTANJ V NEDELJO, 29. AVGUSTA 2021, OD 10.00 DO 18.00.

*Predstavitev rokodelskih izdelkov in veščin
članov Društva rokodelcev – Rokodelskega
centra Moravče in gostujočih rokodelk in
rokodelcev.*

*V sklopu rokodelskega dneva vas Pletarska šola
Iztoka Urbanije in Društvo krajanov Spodnjega
in Zgornjega Tuštanja vabita na*

ZAKLJUČEK TEČAJA PLETENJA KOŠAR (2019/2020) IN NA RAZSTAVO KONČNIH IZDELKOV.

Program:

od 10.00 do 15.00: delavnice pletenja košar in
druge rokodelske delavnice za obiskovalce

od 15.00 do 17.00: predstavitev delovnega
zvezka o pletenju košar, podelitev priznanj
in zahval tečajnikom pletarske šole za leto
2019/2020

*Ves dan: predstavitve in nastopi društev
Moravske doline, vodeni ogledi gradu, bogat
rokolov ... Za hrano in pijačo bo tudi
poskrbljeno.*

Vabljeni!

V spomin

Borisu Zupančiču!

*"Bil si trden kakor skala,
bil mogočen kakor hrast.
Pa prišel je veter,
ki je premaknil skalo in podrli hrast!"*

V mesecu juliju mineva pet let, odkar našega Borisa ni več med nami. Čeprav te ne vidimo, vemo, da si tu, čeprav te ne slišimo, vemo, da nas spodbujaš, paziš in spremljaš na naših poteh. Ni dneva, ni ure, ne trenutka, da se v naš spomin, ne bi prikadel tvoj širok nasmeh, ki nas je vsak dan prijazno pozdravil. Ni doživetja, ob katerem ne pomislimo, da bi ga s teboj z veseljem delili. Večkrat se zamislimo, koliko stvari bi lahko še preživel in koliko novih spominov, bi lahko še skupaj ustvarili. Usoda pa nam je to preprečila in zato še toliko bolj cenimo čas in spomine, ki smo jih v tvojem življenju uspeli ustvariti skupaj, pa naj bodo še tako majhni in smešni, vendar so naši.

V naših srcih boš vedno imel posebno mesto in nikoli ne bomo pozabili nate!

Hvala vsem, ki ga ohranjate v lepem spominu in ga obiščete na njegovem novem domu.

Vsi njegovi!

*Prazen dom je in dvorišče,
naše oko zaman te išče.
Ni več tvojega smehljaja,
le delo tvojih rok ostaja.*

Zahvala

Ob boleči izgubi našega dragega moža,
očija, dedija

Janeza Gabrška

IZ MORAVČ

se iskreno zahvaljujemo vsem domačim in prijateljem,
ki ste ga pospremili na zadnji poti.
Hvala gospodu župniku Kancijanu Čižmanu za lepo opravljen obred
in prijateljici Irmi za lep poslovilni govor.

Zelo te bomo pogrešali!

Vsi njegovi

*Ko nekoga za vedno izgubiš,
ko odnese s seboj del tebe,
še takrat se zaveš,
da ga ljubiš bolj kot sebe.*

V spomin

23. julija je minilo petnajst let, odkar si nas
nepričakovano zapustil,

naš dragi

Franc Lončar

PO DOMAČE LONČARJEV IZ PRIKRNIC PRI MORAVČAH.

Hvala vsem, ki se ga spominjate, postavite ob njegovem preranem grobu
in mu prižigate sveče.

Vsi njegovi

*Toliko stvari bi radi zadržali:
srečne ure, lepa srečanja,
sadove dolgega, napornega dela.
Toda vse moramo spustiti:
vsak večer svetlobo dneva,
vsako jutro nočni mir,
pri vsakem odhodu dom,
ob vsakem razočaranju upanje,
z vsako bolečino košček sreče.*
Phil Bosmans

V spomin

4. julija je minilo 50 let, 15. julija pa 32 let,
odkar sta naša draga starša

Miha in Albina Šlibar

IZ MORAVČ SREDI USTVARJALNIH LET USPELA REČI:
»ZGODI SE TVOJA VOLJA.«

Hvaležni smo za njuni življenji in zahvala vsem,
ki se ju še spominjate.

Vsi njuni

*Mirno in spokojno si zaspala,
v večni sen od nas odpotovala.
Naj bo srečno tvoje potovanje
in pogosto vračaj se nam v sanje.*

Zahvala

V 93. letu je zaspala in nas zapustila naša draga
mama, babica in prababica

Ljudmila Kraševac

PO DOMAČE TIČEVA MAMA S KATARJE.

Hvala vsem za izrečeno sožalje, darovane sveče, cvetje in maše.

Hvala duhovniku Vitu Urbanju za lep obred,
hvala Matjažu Musiču za zaigrano »Tišino«.

Posebna hvala pa Slavki Srenjšček in Ivici Zupančič za ganljiva govora.

Hvala vsem, ki ste se poslovili od nje in jo pospremili na zadnji poti.

Vsi njeni

*Ni res, da je odšel – nikoli ne bo!
Ujet v naših srcih, z najlepšimi spomini,
bo vsak naš korak spremljal v tišini.*

Zahvala

Uroš Peterka

Četrtega junija smo se za vedno poslovili od očeta, sina, brata,
sosedu, predvsem pa dobrega prijatelja.

Iz vsega srca se zahvaljujemo vsem,

ki ste bili z nami v teh najtežjih trenutkih življenja.

Hvala za vse izrečene besede, darove, sveče, cvetje, svete maše in stiske rok.

Hvala pevcem Peškega okteta in pevki za prelepo odpete pesmi,
pogrebni službi Vrbancič za opravljene pogrebne usluge.

Hvala župniku Kancijanu Čizmanu in Pavlu Juhantu
za lepo opravljen pogrebni obred.

Verjamemo, da bodo spomini nanj, na njegovo življenje in delo ostali večni.

Hvala vsem, ki ste ga imeli radi. Pogrešamo te!

Vsi tvoji

*Niti zbogom nisi rekel, niti roke nam podal,
a v naših srcih za vedno boš ostal.
Zakaj, zakaj ravno ti? Pa tolike dobrote je bilo v tebi.*

Zahvala

Ob mnogo prerani izgubi dragega sina, brata, moža,
ati, strica in prijatelja

Andreja Kocjančiča mlajšega

Z IMENJ

iskrena hvala vsem, ki ste nas ob boleči izgubi tolažili in nam stali
ob strani. Hvala za vsa izrečena sožalja, darovano cvetje,
sveče in svete maše.

Iskreno se zahvaljujemo vsem, ki ste našega Andreja v tako velikem
številu pospremili na zadnjo pot. Iskreno hvala vsem sorodnikom,
prijateljem, znancem, sosedom, gospodu župniku Čizmanu,
pevcem in pogrebni službi Vrbancič.

Hvala društvu podeželske mladine Moravče
za lep govor ob slovesu.

Vsi njegovi, ki ga nosimo v srcu.

V spomin

Andrej Kocjančič

**Andrej, kje si – sprašujemo se vsi,
potem srh nas spreleti, ker med nami te več ni.**

Bil si izjemno prijeten fant in že zelo kmalu si s svojim delom in požrtvovalnostjo vsem pokazal, kako rad si del Društva podeželske mladine Moravče. Skupaj smo preživeli nešteto ur v pripravah na kmečki praznik ter tudi izven tega. S teboj smo se na vseh seminarjih, kmečkih igrah in kvizih imeli izjemno lepo, še dodatno pa si nam s svojo dobro voljo popestril vsakoletno ekskurzijo.

Kmečke igre v Moravčah so bile zadnja leta večinoma tvoj projekt, saj sta tvoja iznajdljivost in domišljija igre naredile še dodatno zanimive, tako za igralce kot tudi obiskovalce. Dolgoletno sodelovanje je prineslo še nekaj pomembnejšega - PRIJATELJSTVO. Bil si naš prijatelj, naša pot, ki nas je vedno vodila naproti dobremu. To se je potrdilo tudi, ko smo te v začetku leta podprli pri tvoji kandidaturi in te tudi izvolili za predsednika našega društva. Veselili smo se skupnih projektov, ki si nam jih predstavil in že načrtovali, kako ti bomo pomagali, da uresničimo vse načrtane cilje.

Žal pa je tvoja pot v začetku maja zavila drugam, kot smo si želeli. Andrej, vedno boš pri naših projektih in dogodivščinah v mislih z nami!

Člani in članice Društva podeželske mladine Moravče vsem sorodnikom in prijateljem izrekamo iskreno sožalje ob tragični izgubi našega predsednika Andreja!

Nagradna križanka

TEKOČE ZDRAVILO, KATEREGA KOLIČINA SE ZA UPORABO ODDMERJA S ŠTEVILOM KAPLJIC (EDNINA)	SKRIVNOSTEN ČLOVEK	GRŠKI REČNI BOG, ASOPOS	SEDMI MESEC V JUDOV. KOLEDARJU	EGIPČANSKI BOG MESECA	SRBSKI ZGODOVINAR RUVARAC	DROBNA LUKNJIČA V KOŽI	DNEVNIK, ZAPISNIK (ZASTAR.)	AVTOR: GREGA RIHTAR	POD	NAŠA ATLETINJA (KLARA)	PROBLEM BREZ IZHODA, ZAGATA	CIGARETNI OGOREK	ENO-KALIČNA RASTLINA	VDOLBINA V STENI	TROSOVNIK PRI NEKATERIH RJAH	KALCIJ
SOKRATOVA ŽENA								KDOR JE TLAČEN, ZATIRAN								
STROKOVNIAK ZA VREDNOTE								LUPINA (MANJŠAL.) MONGOL. DINASTIJA, YUAN								
GESLO																POKOJNA SALJIVKA PUTRIH
NAŠE NARODNO DREVO				INDIJSKA PRINCESA				ANA ROJE NEKDANJI SKAKALEC V VIŠINO (BRANKO)			MUSLIM. SODNIK					
JOSIP VANDOT			REKA V SLONOKOŠČ. OBALI OBRABA HRUSTANCA		POLJSKA VALUTA		DALJNA PRETEKLOST KAR KOGA ŽALI							IVAN ČARGO AZIJSKA BARVILNA TEHNIKA		
NEMŠKA PESNICA SEIDEL			PREBIVALCI LOŽA LADJA ZA NAFTO							ROMEOVA LJUBEZEN						
ITALIJANSKI SLIKAR (PIETRO DA)							JAPONSKI FILMSKI REŽISER KUROSAVA	SVETA POPOTNICA (LITURG.) IME VEC PAPEŽEV							SLIKE V SPANJU	RAPER S PRAVIM IMENOM ROK TERKAJ
KEMIJSKI ELEMENT (AI)					SUROVINA ZA CEMENT NOGOMET. TRENER ŠIMUNDŽA						DOSTOJANSTVO, PONOS					
KONIČAST IZRASTEK PRI LESNATIH RASTLINAH					JAPONSKA VEŠČINA SAMO-OBRAJBE ERBIJ						DAVEK NA ŽITNINO V STARI TURČIJI					
MEDNARODNI JEZIK, PREDELANI ESPERANTO										SIMFONIJA RIMSKEGA-KORSAKOVA RUS. PEVKA PUGAČOVA						
RUSKI PESNIK ANNENSKI									VRSTA AZIJSKIH HRUŠK DANILO SLIVNIK					NORIAKI KASAI		
VOJAŠKI BEGUNEC								ODLAGANJE, ZAVLAČEVANJE							IVO BAN	
IZDELOVALEC, VRVI, VRVAR					ADAMOVA ŽENA			SVETI HROŠČ PRI STARIH EGIPČANIH								

POMOČ: APORIJA-zagata, ARTRIZA-obraha hrustanca, ECIDIJ-trosovnik pri nekaterih rjah, DILACIJA-odlaganje, zavlačevanje, ILARION-srbski zgodovinar Ruvarac

Geslo boste dobili v potemljenih poljih, ko pravilno rešite križanko. Gesla pošljite v zaprti ovojnicu na naslov Občina Moravče, Vegova 9, 1251 Moravče s pripisom »Nagradna križanka« in v njej zapišite tudi svoj naslov. Ovojnicu lahko tudi odložite v nabiralnik Občine Moravče (pred vhodom v prostore Občine Moravče). Med pravnimi rešitvami bomo izžrebali nagrajenca oz. nagrajenko, ki bo prejel(a) nagrado. Tokratni izžrebani pošiljatelj pravilnega gesla bo prejel nagrado **KMETIJE PR' OREHK**.

Geslo križanke, objavljene v prejšnji številki Novic iz Moravške doline (4/2021) je bilo **JURKA MORAVŠKA PICA**. Izžrebana pošiljateljica pravilnega gesla gospa Bojana iz Moravč naj se zgleda pri sponzorju križanke v prejšnji številki – v **GOSTILNI IN PICERII PRI JURKU**.

Montaža senčil, Veneta, Andrej Pergar s.p.
Drtija 6, 1251 Moravče

Zun. žaluzije 'Krupan' na elektro pogon Rolo komarnik Senčenje pergole Tenda in zunanje 'Krupan' žaluzije Plise zavese

Za naročilo ali več informacij pokličite na telefon **041 745 180**
ali pišite na e-naslov **sencila.veneta@gmail.com**.
<https://www.facebook.com/sencilarolete>

MIZARSTVO AVBELJ

IZDELAVA POHIŠTVA PO NAROČILU

Avbelj Milan s.p. –Mizarske storitve
Stegne 1, 1251 Moravče

www.mizarstvo-avbelj.si

info@mizarstvo-avbelj.si

GSM: 041 641 446

Pri Jurku

GOSTILNA IN PICERIJA

**DOSTAVA
HRANE
NA DOM**

tel.: 01 723 28 83

gsm: 040 144 783

Trg Svobode 15, 1251 Moravče

<https://www.facebook.com/PicerijapriJurku>

BORIS KOPITAR
SVETUJE

**PREVERITE SLUH IN
POSKRBITI ZANJ**

**POKLIČITE
ZA TERMIN**

059 044 055

BREZPLAČNO
PREVERJANJE
SLUHA IN TESTIRANJE
SLUŠNIH APARATOV
BTC LJUBLJANA

OBIŠČITE AUDIOBM
AUDIOBM.SI SLUŠNI CENTRI

BARVE LAKI PIRC

**NOVA
TRGOVINA
ZA DOM**

Sončna ulica 1a, Domžale - Vir

NASPROTI TRGOVINE HOFER

051 647 602

ODPRTO ŽE OD 6. URE

BARVE, AVTOLAKI, ČISTILA...

3M

TEKNOS

ALCEA C.A.R.F.I.T

- brezplačna kontrola vida
- korekcijska očala
- sončna očala
- športna očala
- kontaktne leče

OK
optika
KRHLIKAR

Očesna optika Krhlikar

Trg svobode 2, 1251 Moravče

T: 01 723 28 22, M: 040 709 232

optika.krhlikar.pe@gmail.com

www.optika-krhlikar.si

RENAULT
 Passion for life

Novi Renault servis Kruc v Moravčah

RENAULT STORITEV. Vozite dalje. Uživajte dalje.

Renault priporoča

KRULC d.o.o.
 Cesta heroja Vasje 8
 1251 Moravče

NUDIMO VAM:
 servisiranje vozil, mehanična popravila,
 garancijska popravila, karoserijska in ličarska popravila,
 centitve škod, sklepanje zavarovanj ...

☎ 01-7231-200
🌐 www.renault.avtohis-a-krulc.si
✉ servis@avtohis-a-krulc.si

NISSAN
 INTELLIGENT
 MOBILITY

Nissan Juke N-Connecta Bogato opremljen

- + Samodejne LED luči
- + Inteligentno zaviranje v sili
- + NissanConnect Services
- + Kamera za pomoč pri parkiranju

ŽE ZA 169 €/MESEC*
BON OB FINANCIRANJU*

KRULC
ŽE 30 LET POOLASČENI SERVISER
VOZIL NISSAN

KRULC d.o.o.
 Cesta heroja Vasje 8, 1251 Moravče
 Delovni čas 08-18, sobota 08-12.
 Tel: 01 723 12 00 www.nissan-krulc.si

Kombinirana poraba goriva: 6,5-6,0 l/100 km. Emissioni CO₂: 147-135 g/km. Emissioni stopnja: Euro6D Full. Emissioni NOx: 0,018-0,0164 g/km. Emissioni trdnih delcev: 0,00066-0,00082 g/km. Št. delcev (x10⁹): 0,07-0,49. Vrednosti meritev porabe in emisij ustrezajo novemu standardu meritev WLTP (globalno usklajen postopek testiranja za lahka vozila). Oglikov dioksid (CO₂) je najpomembnejši toplogredni plin, ki povzroča globalno segrevanje. Emissioni iz prometa onesnažujejo zrak in tako pomembno prispevajo k poslabšanju kakovosti zunanjega zraka. Prispevajo zlasti k čezmerno povišanem koncentracijam prizemnega ozona delcev PM¹⁰ in PM^{2.5} ter dušikovih oksidov.

* Informativni izračun narejen na dan 22.6.2021 za Nissan JUKE 1.0 114 N-CONNECTA. Maloprodajna cena z 3-letnim popustom in DDV znaša 18.990,00 €. Informativni izračun za skupni znesek kredita v višini 110.173 € je narejen za dobo obdobja 84 mesecev in uploteva nespremenljivo obrestno mero 7,69 % in polož v višini 796,27 €. EOM + 10,57 % se lahko spremeni, če se spremeni katerikoli element v izračunu. Skupni znesek, ki ga mora odplačati kreditjematec, znaša 15.064,61 €, od tega znašata zavarovalna premija 63018 € in strošek odobritve kredita 23043 €. Kreditjematec vrne kredit v 84 mesečnih obrokih v višini 169,00 €. V mesečni obrok je vključeno zavarovanje za brezposelnost, nezgodno smrt in nezgodno invalidnost. Pogoj akcije je sklenitev finančne pogodbe z minimalno financirano vrednostjo 5000 € in minimalnim trajanjem financiranja 24 mesecev. V financiranje je vključeno brezplačno 5-letno podaljšano jamstvo in bon za financiranje v vrednosti 350 € z DDV. 5 let jamstva obsega 3 leta tovarniške garancije ter podaljšano jamstvo za 4, 5, leto oz. 160.000 km, kar koli se zgodi prej, po programu "As new". Velja preko Nissan Financiranja. Akcija velja do 30.9.2021 oz. do razprodaje zaloga. Nissan si pridržuje pravico, da predčasno zaključi akcijo ali jo podaljša. Podružbeno si pravico do napak. Slike so simbolične. Posposeljeni vozniki: Renault Nissan Slovenija, d. o. o., Dunajska 22, 1000 Ljubljana. Več na www.nissan.si

PEPLAST

Brizganje plastičnih mas - PVC ograje - Rolete - Žaluzije - Tende - Komarniki - Garažna vrata

ALU in PVC okna-vrata KRPAN ŽALUZIJE

PEPLAST d.o.o.
 Sladkova cesta 9a,
 1251, Moravče, Slovenija
 TEL: 01/7232-868
 GSM: 041/753-617
 info@peplast.si

www.peplast.si

Avtohiša Vesel

Martin Vesel s.p.

SERVIS
 Češnjice 16b
 1251 Moravče
 t. 01 72 31 032
 g. 041 687 336

- Priprava vozil za tehnični pregled
- Servisne storitve za vozila vseh znamk
- Brezplačno nadomestno vozilo
- Kleparska dela
- Delovni čas
pon - pet od 8h - 18h

www.avtohis-a-vesel.si

TV - INTERNET

Slovenski in tuji TV programi z Limbarske gore
in Krvavca - Kržišča. Brezžično do objekta!

ZANESLJIVO IN UGODNO!

- TV od 16€, INTERNET od 13€, MOBILNI TELEFON od 5€/mesec
- Najbolj gledani kabelski programi s SLO podnapisi, tudi v HD
- INTERNET in IPTV signal tudi s kamniškega gradu, Krma, Ambroža, Velike Planine, Zgornje Javoršice, Kališča, Rožična, Zasavske Svete gore, Peč, Črničva, Slivne, Sv. Miklavža

☎ 040 997 007
www.zvezdatv.si www.gorosan.com

ZANESLJIV SERVIS LCD TV

VRATA JERMAN.

PRODAJA IN MONTAŽA

MARKO JERMAN s.p.

gsm.: 041 387 111
 e-mail: mare.jerman@gmail.com
www.montaza-jerman.net

Izmere • svetovanje • prodaja • montaža • servis